

14/12/2015 – 02/03/2016
79 Günlük Sokağa Çıkma Yasağı
Cizre Gözlem Raporu
31 Mart 2016

14/12/2015 – 02/03/2016
79 Günlük Sokağa Çıkma Yasağı
Cizre Gözlem Raporu
31 Mart 2016

1 İÇİNDEKİLER

2	Heyetin Amacı.....	1
3	Heyetin Oluşumu	1
4	İncelemenin kapsamı.....	2
5	Sokağa çıkma yasakları - arka plan.....	3
6	Mahallelerde Yapılan Gözlemler	5
7	Karargah Olarak Kullanılan Evler/aşağılayıcı davranışlar	29
8	Toplu Ölümler.....	31
9	ÇOCUKLARIN DURUMUNA İLİŞKİN GÖZLEMLER	39
10	Eğitim.....	45
11	Sağlık Açısından Durum Raporu	51
12	Afet Bölgesi İlanı/Toplu Kamulaştırma.....	51
13	GENEL SONUÇ ve ÖNERİLER.....	52

2 HEYETİN AMACI

Dış dünyanın iletişimine ve erişimine kapatılan Şırnak'ın Cizre ilçesinde 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11. maddesine dayanılarak Şırnak Valisi tarafından 14 Aralık 2015 tarihinde gece 23:00' ilan edilen sokağa çıkma yasağı ile birlikte yaşanan hak ihlallerine ilişkin ihlallerin raporlanması, beyanların alınması, ihtiyaçların tespiti ve ileride yapılması planlanan uzun vadeli çalışmalara esas teşkil edecek bir ön çalışma gerçekleştirmek.

3 HEYETİN OLUŞUMU

İnsan Hakları İnceleme Heyeti, İnsan Hakları Derneği (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES), Diyarbakır Barosu ve Gündem Çocuk Derneği'nin üye ve yöneticilerinden oluşmuştur.

İzleme heyetinde yer alanlar gözlemciler:	
Türkiye İnsan Hakları Vakfı	İnsan Hakları Derneği
Ümit Biçer, TİHV	Öztürk Türkdoğan
Ümit Efe, TİHV	Hasan Anlar
Coşkun Üsterci, TİHV	Raci Bilici
Canan Korkmaz, TİHV	Feray Salman
Senem Doğanoglu, TİHV	Hatice Demir
Metin Bakkalci, TİHV	Gamze Yalçın
Barış Yavuz, TİHV	Zana Aksu
Veysi Ülgen, TİHV	Abdulkerim Husat
İlham Yılmaz, TİHV	Emirhan Uysal
Serkan Delidere, TİHV	Mehmet Bağatır
Diyarbakır Barosu	Civan Roni
Ahmet Özmen, Diyarbakır Barosu	Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası
Serkan Akbaş, Diyarbakır Barosu	Selma Atabey,
Gündem Çocuk Derneği	Lezgin Gözlek
Ezgi Koman, Gündem Çocuk Derneği	Sosin Buğday
Esin Koman, Gündem Çocuk Derneği	Gönül Erden
Adnan Vural, Gündem Çocuk Derneği	Birsen Seyhan

4 İNCELEMENİN KAPSAMI

İnceleme raporu, 6-8 Mart 2016 tarihleri arasında sokağa çıkma yasağının uygulandığı Yafes, Sur, Cudi ve Nuh Mahallelerinde yapılan görüşmeleri ve gözlemleri kapsamaktadır.

06.03.2016 tarihinde araç konvoyları olmasına rağmen bekletilmeden Cizre'ye sorunsuz bir şekilde giriş yapan heyetimiz; 07.03.2016 tarihinde Cizre girişinde durdurularak Cizre'ye giriş yapılabilmesi için araçların sırada beklediği ve heyetimizin de araç sırasına girmesi gerektiği tarafımıza iletilmiştir. Aracımız yaklaşık olarak bir buçuk saat bekletildikten sonra Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı ile telefon görüşmesi yapılmış olup, Savcılık tarafından araç plakaları ile heyetimizde bulunanların isimlerinin bildirilmesi istenmiştir. İlgili bilgiler Cizre Savcılığına iletilmiştir. Heyetimizin bulunduğu araç Cizre girişinde durdurularak kimlik kontrolü yapılmış ve avukatların bilgilerinin de Barolardan teyit ettirileceği söylenmiştir. Heyetimize yönelik ilgili uygulamayı ve bekletme işlemini hangi gerekçe ile yapıldığı sorulmuş ve görevli tarafından genel arama kararı olduğu tarafımıza iletilmiştir. Genel arama kararının görmek isteyen heyetimize; "Genel arama kararı şuan üzerimde yok ama bir iki saat beklerseniz getiririz" şeklinde cevaplar

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

verilmiş, genel arama kararı olmamasına rağmen insanların araçlarının ve üstlerinin arandığı tespiti yapılmıştır.

7 Mart 2016 tarihinde heyetin Cizre'ye girişi engellendiğinden sabah saat 09:30 sularında başlaması planlanan gözlem çalışmaları ancak saat 13:00 sularında başlayabilmiştir. Cudi Mahallesi'nde inceleme yapacak olan heyetin büyük bir kısmı yaşadıkları şehirlere dönmek üzere yola çıkacağından yeni bir çalışma grubu oluşturulup incelemeler 8 Mart tarihine ertelenmiştir. 8 Mart 2016 tarihinde Cudi Mahallesi'ne yapılacak incelemelere TİHV Cizre Referans Merkeziyle başlanması, devamında mahallede çalışılması planlanmıştır.

İnceleme öncesi, İHD Genel Merkezi tarafından 5 Mart 2016 tarihinde Cizre Kaymakamlığı, Cizre Savcılığı, Cizre Belediyesi ve Cizre Devlet Hastanesi Başhekimliğinden yazılı olarak randevu istenmiş ancak sadece Cizre Belediyesi randevu talebini kabul etmiştir.

5 SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI - ARKA PLAN

"5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi gereğince Şırnak Valiliği tarafından 4 Eylül 2015 günü saat 20.00'dan itibaren Cizre İlçesinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş ve bu ilk yasak 12 Eylül 2015 tarihine kadar sürmüştür. İkinci sokağa çıkma yasağı 13 Eylül -14 Eylül 2015, üçüncü sokağa çıkma yasağı 14 Kasım-15 Kasım 2015 tarihlerinde uygulanmıştır. En uzun ve kesintisiz sokağa çıkma yasağı ise 14 Aralık 2015 - 3 Mart 2016 tarihleri arasında uygulanmış ve 79 gün sürmüştür.

İlimiz Cizre ve Silopi ilçe merkezlerinde Bölücü Terör Örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi, bölücü terör örgütü mensupları tarafından mayın ve patlayıcılarla tuzaklanmış barikat ve hendeklerin bertaraf edilmesi ve vatandaşlarımızın can, mal güvenliğinin ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi gereğince 14.12.2015 günü saat: 23:00' ten itibaren sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Bölücü Terör Örgütünün vatandaşlarımızın başta yaşam hakkı olmak üzere özgürlük, güvenlik, mülkiyet gibi temel hak ve hürriyetlerini hedef alan saldırılar gerçekleştirdiği mayınlı, patlayıcı tuzaklı barikat ve hendekler yaptığı bu eylemlerle vatandaşlarımızın gündelik yaşamını sürdürmesini ve başta sağlık olmak üzere temel kamu hizmetlerinden faydalanmasını engellediği ve vatandaşlarımıza her türlü maddi ve manevi zararlar verdiği kamuoyumuzun malumlarıdır.

Cizre ve Silopi ilçe merkezlerinde vatandaşlarımızın temel hak ve hürriyetlerini kullanabileceği huzur ortamını ve kamu düzenini sağlamak amacıyla vatandaşlarımıza her türlü maddi ve manevi destek sağlanacaktır. Bu anlamda vatandaşlarımızın müsterih olmasını diliyor bütün vatandaşlarımıza en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur. 14.12.2015

ŞIRNAK VALİLİĞİ

Şırnak Valiliği tarafından yapılan sokağa çıkma yasağı ilanında "vatandaşların ihtiyaçlarının ne şekilde karşılanacağı, güvenli tahliyenin ne şekilde yapılacağı, sağlığa erişim hakkının ne şekilde yerine getirileceği, güvenli tahliyeden sonra vatandaşların evlerinin korunup korunmayacağı", ile ilgili hususlara yer verilmediği görülmüştür.

2 Mart 2016 tarihinde Şırnak Valiliği sokağa çıkma yasağını kısmi olarak kaldırarak sabah 05:00 ile akşam 19:30 arasında yasağın uygulanmayacağını yazılı olarak bildirmiştir.

Genel Kurmay Başkanlığı tarafından 24 Şubat 2016 tarihi itibarıyla Cizre'de "etkisiz hale getirilen" kişi sayısı 665 olarak verilmiştir.

Sokağa Çıkma Yasaklarına İlişkin Hukukilik Sorunu

Cizre'de uygulanan ve 79 gün aralıksız süren sokağa çıkma yasağının yasal dayanağı ile ilgili hukukilik problemi bulunduğu kanaatindeyiz. Uluslararası insan hakları belgelerinin yanısıra, Türkiye Anayasa'sının 13.maddesinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı durumların *Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016*

Anayasa ve kanunlarda açıkça yazılması gerektiği belirtildiğinden, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11. Maddesi il valisine sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi vermemektedir. Kanunda böyle bir ibare yoktur. Her ne kadar sokağa çıkma yasağı tedbiri ancak olağanüstü hal veya sıkıyönetim halinde başvurulabilecek bir tedbir olarak kanunlarda yazılı olmasına karşın, ülkemiz yakın tarihindeki olağanüstü hal veya sıkıyönetim halinde bile günler süren “aralıksız sokağa çıkma” tedbirleri gündeme gelmediği gibi doğal olarak her düzeyde hak ihlallerine yol açan günler süren “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamalarının hayal edilmesi bile olanaklı olmasa gerektir. Hükümetin valiler ve kaymakamlar aracılığı ile bu tip hukuka aykırı işlemlere başvurması AIHS’in 15.maddesindeki yükümlülüklerden kaçınmayı da beraberinde getirdiği gözlenmektedir.

5.1 CİZRE’DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE MESLEKİ ÖRGÜTLER TARAFINDAN YAPILAN İNCELEME FAALİYETLERİ:

- 28 Ağustos 2015 Diyarbakır Barosu İnceleme Ziyareti: Cizre’de ikisi çocuk, ikisi ise kamu görevlisi toplam dört sivil insanın yaşamını yitirmesi ile ilgili olarak Baro Başkanı Av. Tahir ELÇİ ile Yönetim Kurulu üyelerinin gerçekleştirdiği bir ziyaret yapılmıştır. Bu ziyaret ile ilgili rapor 31 Ağustos 2015 tarihinde kamuya duyurulmuştur. Rapora erişim için:

<http://www.diyarbakirbarosu.org.tr/H-610-2015-08-31%2007:06:16-cizre-de-yasanan-sivil-olumlere-iliskin-inceleme-raporu.html>

-12 Eylül 2015 Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV) İnceleme Ziyareti: Asrın Hukuk Bürosu, Bölge Baroları, Çağdaş Hukukçular Derneği, Demokrasi İçin Hukukçular Derneği, Sosyal Haklar Derneği, Çağdaş Avukatlar Grubu, Özgürlükçü Demokrat Avukatlar, Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı ve birçok ilden katılım sağlayan avukatlardan oluşan heyet, Şırnak’ın Cizre İlçesinde 4 Eylül 2015 tarihinde alınan sokağa çıkma yasağının kaldırılması, Cizre’de yaşanan hak ihlallerinin tespiti, kamuoyunda bu konuda duyarlılık oluşturulması ve hak ihlallerine karşı ulusal ve uluslararası hukuki yollara başvurmak amacıyla oluşturulmuştur. Rapora erişmek için: <http://www.tohav.org/wp-content/uploads/2015/10/CIZRE-RAPORU.pdf>

-18 Eylül 2015 Türk Tabipleri Birliği (TTB) İnceleme Ziyareti: TTB tarafından 18 Eylül 2015 Cuma günü, sağlık çalışanlarının ve sağlık kuruluşlarının durumunu yerinde görmek, toplum sağlığı sorunlarının tespit etmek amacı ile Cizre’ye ziyaret gerçekleştirilmiştir. Rapora erişmek için: <http://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2015/cizreraporu.pdf>

-22 Eylül 2015 Mazlumder İnceleme Ziyareti: Mazlumder heyeti tarafından;8 gün sokağa çıkma yasağı uygulanan Şırnak’ın Cizre ilçesinde yerinde inceleme yapılarak kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır. Raporda, yoğun çatışmaların yaşandığı Nur, Cudi, Yafes ve Sur Mahallelerinde yaşayan sivil halkın ağır silahların hedefi olmamak için bodrum katlarında, evlerinin güvenli odalarında ve sığınaklarda korunmaya çalıştıkları belirtildi. Rapora erişim için: <http://docplayer.biz.tr/9785228-Mazlumder-cizre-olaylari-gozlem-raporu.html>

-20 Ekim 2015 İHD, TİHV, TTB, Pratisyen Hekimler Derneği İnceleme Ziyareti: Şırnak’ın Cizre ilçesinde 04.09.2015 tarihinde başlayan ve 12.09.2015 tarihinde sona eren sokağa çıkma yasağı ve meydana gelen hak ihlallerine ilişkin bir inceleme raporu hazırlanmıştır. Rapora erişim için: <http://www.insanhaklariderneği.org/wp-content/uploads/2015/10/Cizre-1%CC%87nceleme-Raporu.pdf>

-3 Mart 2016 Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği Cizre Ziyareti : Sokağa çıkma yasağının kaldırılmasından bir gün sonra İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan ve Adli Tıp Uzmanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı tarafından Cizre’ye acil bir ziyaret yapılmış ve ön inceleme raporu hazırlanmıştır. Rapora erişim için: <http://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/3-Mart-2016-Cizre-%C3%B6n-rapor.pdf>

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

6 MAHALLELERDE YAPILAN GÖZLEMLER

6.1 YAFES MAHALLESİ

Tarih:6 Mart 2016

GENEL GÖZLEM ve DEĞERLENDİRMELER

Çalışma gurubumuz yürüyerek, Cizre Yafes Mahallesi, Park Caddesinden başlanılarak, Sınır sokağın tamamı ve bazı sokaklar dolaşmış, genel gözlemlerde bulunmuştur. Bölgenin fotoğrafları çekilmiş ve beyanlar alınmış, sokağa çıkma yasakları süresince yaşamını yitiren ailelere taziye ziyaretlerinde bulunularak ve ihtiyaç tespiti yapılmıştır.

Bu bir ön izlem raporu olması nedeniyle gerçeğin sadece bir kısmını içermektedir.

1. Sokağa çıkma yasağının kalmasıyla mahallede yaşayanların yeniden evlerine dönme telaşı içersinde oldukları izlenmiştir.
2. Mahallenin tüm evleri dış görünüş itibariyle tahrip edilmiştir. Tahribatın daha çok havan mermisi, bomba atar ve uzun namlulu silah mermileri ile oluştuğu doğrultusunda bir düşünce oluşmuştur. Evlerdeki ağır hasar gözle görülür düzeydedir. Birçok ev yaşanılmaz hale getirilmiştir. Mahallede yaşayanların bildirimlerine göre tam karşı yamaçlarında bulunan tepelere yerleşen TSK'ne ait tanklar, toplar, bomba atarlarla mahallenin sürekli bombalandığı bildirilmiştir. Bu bildirim genel gözlem ile uyumludur.
3. Elektrik trafoları yerlerinden sökülmiş, tüm elektrik direkleri tahrip edilmiş elektrik telleri açık vaziyette yollarda sokakların arasında, evlerin üzerinde, nereye düştüyse orada durmaktadır
4. Kurulu bir barikat veya mahalle girişini engelleyen herhangi bir engelle karşılaşmamıştır.
5. Bazı evlerin, özellikle de çok güzel ve bakımlı olanların, park caddesi girişinde bulunan binaların top atışlarıyla vurularak ve taranarak yaşanılmayacak kadar hasarlı hale getirildiği gözlemlenmiştir.
6. Su ve elektrik mahallede yoktur. Kanalizasyon ve alt yapı tamamen tahrip edilmiştir.
7. Mahallenin Sınır sokakta bulunan bir camisi tamamen bombalarla yıkılmıştır. Cami bombalanırken çevresinde bulunan evler tamamen hasar görmüştür. Cami yerinde taş yığınları bulunmaktadır. Bildirim yapılmasa cami olduğu anlaşılacak bir moloz yığını kalmıştır.
8. Halk tedirgin, kızgın ve perişan bir durumdadır. Fakat saygı ve sevgi duygusunu korumaktadır. Bizleri sıcak bir duygu ile karşılayarak sorunlarını paylaşmışlardır.
9. Yafes mahallesinde sokağa çıkma yasağının 25. gününe kadar yerleşik yaşam sürdürülmüş fakat sonra herkes evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.
10. Mahallede yaşayanların evlerini terk etmek zorunda kalmasının nedeni olarak, 25 gün boyunca sürekli olarak mahallenin hemen karşısındaki tepelerde, Devlet Hastanesinde

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

ve etrafında konuşlandırılan TSK'nın tankları ve bomba atarlar tarafından bombalanması ile keskin nişancılar tarafından hareket eden her şeye ateş açılması ve 25. gün yapılan çok şiddetli bir bombalama olarak belirtilmiştir. Bu bombalamayı halk "**sanki bizi gökyüzünden vurdular**" şeklinde tanımlamaktadır.

11. Şiddetli bombardıman sonrası halk sokağa çıkarak mahalleyi terk etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca, anonslarla mahalleden çıkmaları istenmiştir. Yaya olarak mahalleye giren güvenlik güçlerinin kar maskeli üniformalı kişiler, özel harekâtçılar oldukları görülmüş ve bunların çok fazla sayıda kalabalık oldukları belirtilmiştir.
12. Mahalleyi terk ederken herkesin evi henüz yaşanabilir durumda ve tüm eşyaları sağlam ve sokağa çıkma yasağı nedeniyle tedbir amaçlı alınmış stoklanmış yiyecekler bulunduğu belirtilmiştir.
13. Sokağa çıkma yasaklarının 25. günü evlerini terk eden mahalleliden sonra, evlere kapıları kırılarak girilmiştir. Kıрма işlemlerinin balyoz türü sert ve parçalayıcı cisimlerle gerçekleştirildiği düşünülmektedir.
14. Sınır sokağın tamamında yol boyunca sıralanmış tüm evlerin dış ve iç cephelerinde odalarında tavanlarında büyük ve patlayıcı cisim çarpması sonucu çökme, yıkılma ve bazılarında yanma ve islenme gözlemlenmiştir.
15. Hasar yokmuş gibi görünen evlerin bazılarının içlerine, bahçelerine ya da evlerin arkasına bakıldığında yıkılmalar, çökmeler, yanmalar görülmüştür. İçlerine girildiğinde uzun namlulu silahlarla evlerin içinin de tarandığı, yıkıldığı, tarumar edildiği, kırılmayan camların dahi teker teker kırıldığı, beyaz eşya, TV gibi aletlerin balyoz, çekiç benzeri aletlerle kırıldığı görülmüştür. Evlerde hemen hemen tüm eşyalar bir talana uğramış; eşya çalınmaları, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi taşınırların götürüldüğü, fotoğraf albümlerinin dağıtıldığı, iç çamaşırlarının dağıtıldığı, kırılan kapıların yakıldığı, evlerin içine dışkı artıklarının bırakıldığı, işendiği beyan edilmiştir. Stoklanan erzakların götürüldüğü söylenmiştir. Irkçı, cinsiyetçi, şiddeti öven, halkın değer ve inançlarıyla alay eden ve aşağılayıcı yazılar duvarlar ve evlere yazılmıştır. Özel hayatın gizliliği, insan onuru ve mahremiyeti hiçe sayılmış, düşmandan daha aşağı bir muamele yapıldığı düşünülmüştür.
16. Çok nüfuslu, çok çocuklu aileler hasar gören evlerde bir odayı kullanmakta ya da hasara rağmen yaşamlarını yeniden kurmaya çalışmaktadır. Çocuklar sürekli korku ve endişe yaşamaktadır. Beslenme, giyinme ve barınma, sağlık, ısınma sorunları devam etmektedir. Can güvenliği ve asgari insani yaşam koşulları tamamen ortadan kalkmıştır. Eğitim durmuştur.
17. Mahallelerinden çıkmak zorunda bırakılan aileler önce Cizre içersinde daha güvenli mahallelere, sonra oralarda can güvenliği açısından tehlike oluşturunca Şırnak'a, orası da tehlike oluşturunca Antep, Mersin gibi illere, köylere, nerede yakınları ya da tanıdıkları varsa onların yanına gitmek zorunda kalmışlardır.
18. İnanç yerlerinin, camilerin, mezarlıkların tahrip edildiği ve yıkıldığı gözlemlenmiştir. Sınır sokaktaki camiinin tamamen yıkıldığı, bu yıkımın bombalarla gerçekleştiği ve camiinin tamamen moloz yığını haline getirildiği gözlemlenmiştir.
19. Sokakta dolaşan çocuklarla konuşulmuştur. Sokağa çıkma yasaklarında okula gidemediklerini, çok korktuklarını ve etkilendiklerini; sokağa çıkma yasağının kaldırıldığı günün ertesinde okulların açıldığını ama okula gitmek istemediklerini, evde ödev yapmak istediklerini belirtmişlerdir.
20. Mahallelerde yapılan gözlemlerde ve kurulan iletişimde; aileler devlet güvenlik güçlerinin hiçbir zaman barikatlarla yüz yüze gelmediğini, bu barikatların kaldırılmasının diyalog ile mümkün olabileceken insanların daha çok kentin dışındaki tepelerde konuşlanmış tanklar, zırhlı araçlar ve keskin nişancılar tarafından vurulduğunu, evlerdeki hasar ve yağmalanmanın mahallerini terk ettikten sonra güvenlik güçleri tarafından gerçekleştiğini ve her türlü değer yargılarına, inançlarına saldırıldığını bildirmişlerdir.

21. Diyarbakır Belediyesi'nin seyyar bir tır şeklinde "AŞXANE" yazılı yemek dağıtım aracı kurduğu görülmüştür. Tamamen hijyen ve temiz giysili personelin hazırlıklarını yürüttüğü aşevinin 2 gündür orada bulunduğu belirtilmiştir.. Yaptığımız görüşmede, sabah 1000 kişiye çorba dağıttıklarını ve öğle yemeği olarak da 2000 kişiye dağıtım yapabildiklerini aslında daha fazla talep olduğunu ancak bu talebi karşılamada yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tahrip Edilen Mezarlık

07 Mart 2016 tarihinde Cizre'nin Sur Mahallesi'nde yapılan gözlem ve tespit aşamasında öncelikle Cizre mezarlığına ulaşılmıştır. Heyetimiz tarafından Cizre mezarlığında yapılan tespit, örgüt militanların mezarlarının da bulunduğu mezarlıkta; bu mezarların taşlarının kırıldığı, tahrip edildiği görülmüştür. Cizre Mezarlığının girişinde bulunan kulübenin bulunduğu duvarda birçok mermi izinin olduğu da ayrıca gözlemlenmiştir.

Bir önceki yasakta hayatını kaybeden 18 yaşındaki Osman Çağlı'nın abisi ve annesi de mezar başındaydı. Birinci yasakta Osman ile aynı günlerde hayatını kaybeden İbrahim Nayır'ın, M. Sait Çağdavul'un ve ismini hatırlayamadıkları diğer 2 kişinin birlikte toplam 5 kişinin aynı mezara defnedildiği belirtilmiştir.

Osman Çağlı'nın abisinin beyanına göre; kardeşi kendi sokakları olan Cudi Mah. Ziraat sokakta vurulmuş. Saatlerce ambulans beklenmiş fakat Osman kan kaybından yaşamını yitirmiş Daha sonra da kardeşini kendi imkanlarıyla hastaneye götürebilmişler.

Cizre Mezarlığında bulunan Osman ÇAĞLI'nın annesi ise:

"Osman oğlum 18 yaşındaydı. Oğlum evdeyken evin içindeyken vurularak öldürüldü. Evimiz iki katlıdır. Biz atışlardan kaynaklı üst katta değil, alt katta kalıyorduk. Biz evimizin içindeyken yaklaşık 20-30 atış üst üste yapıldı. O esnada 2 zırhlı araç gördük. Saat sabah 6-7 arasıydı oğlum Osman vurulduğunda. Osman yaralı bir şekilde uzun süre evde bekledi ve en son babası ve abisi tarafından hastaneye götürüldü. Ancak Osmanım uzun süre yerde yaralı beklediği için kan kaybından öldü."

şeklinde bilgiler aktarmıştır.

Yıkılan Cami

Sur ve Cudi mahallelerinin kesiştiği yolda Hazreti Ali Camisi olduğu bildirilen camiinin (beyanda bulunanlar caminin adını tam hatırlayamadılar) tamamen yıkılmış bir moloz yığını haline getirildiği gözlemlenmiştir. Yıkılan cami enkazının üzerine imamın cüppesi ve takkesi konulmuştur. Bu caminin "ikinci bodrum" diye bahsedilen yerin hemen karşısında olduğu tespit edilmiştir.

Yakılan Mağaza

Nusaybin Caddesinde bulunan ve büyük bir apartmanın alt katında bulunan Bellona mağazasının da tamamen yakıldığı ve yangın sebebiyle apartmanın üst katlarının da yandığı gözlemlendi. Bu binanın neden yakıldığını sorduğumuz kişiler; kepenklerin üzerinde bazı sloganlar yazıldığı için intikamcı bir duygu ile yakıldığını belirtmiştir.

Benzin İstasyonu

Nusaybin Caddesinde bulunan BP benzin istasyonunun da tamamen tahrip edildiği görülmüştür. Yol boyunca birçok binanın en az iki kez duvarlarında delikler açıldığı, pencerelerinin tamamen kırık olduğu ve birçok evin yıkık olduğu tespit edilmiştir.

Mahallede yapılan diğer gözlemler ve görüşmelerdeki beyanlar şöyledir:

Yafes Mahallesi Park Caddesi

5. ve 11 nolu binalar: Kapılar kırılmış, içerideki eşyalar tamamen kullanılamaz hale getirilmiştir.

20 nolu bina : Ev tamamen tahrip edilmiş.

17 nolu bina: Evin bahçe duvarı yıkılmış durumdadır.

Sokakta görüştüğümüz mahalle sakinleri anlatımlarında :

“Bozala Köyündeki taburdan ve yüksek yerlerden tanklarla bomba atılıyordu. İlk 25 gün evlerimizden ayrılmadık. Önce rasgele evlerimiz bombalandı. Mahallede karşılıklı bir çatışma hali yaşanmadı. Bombalamaların fazlaşması nedeniyle bizler 25-26 günlerde evlerimiz terk ettik. Önce bombalanmayan mahallere sığındık. Sonradan oralar da bombalanmaya başlayınca buraları da terk edip ilçe dışına başka şehirlere veya köylere yerleştik. Bizler buraları boşaltıncaya kadar evlerimizin içerisinde bir hasar oluşmamıştı. Bizler evlerimiz boşaltırken evimizde bulunan eşyalarımızda bir hasar yoktu. Ama döndüğümüzde bütün evlerdeki beyaz eşyaların, televizyonların, pencerelerin kurşunlandığını, kırıldığını gördük. Eşyalarımız kirletilmiş, yırtılmıştır. Evimizde yükte hafif olan eşyalar kaybolmuştur”.

Yafes mahallesi, Sınır Sokak

Sınır Sokaktaki tüm evlerin kapıları kırık ve tüm evlerin elektronik eşyaları kırılmış, eşyalar kullanılamaz hale getirilip dağıtılmış olduğu gözlemlenmiştir. Gözlem yapılan bazı binaların durumu şöyledir:

30 nolu bina: Bu numarada bulunan Şehit Ahmet Demir Camisinin tamamen yıkılmış olduğu heyetimizce tespit edilmiştir.

Mahalle sakinleri anlatımlarında:

“Mahalleyi boşaltığımızda bu cami sağlamdı. Sonradan yıkılmıştır” dediler. Caminin bomba dökünerek yıkıldığını düşündüklerini ifade ettiler.

28 nolu bina: Bu binanın Şehit Ahmet Demir Camisinin bitişinde bulunduğu, camiyle birlikte yıkıldığı görülmüştür. Yasak öncesinde burada 6 kişinin yaşadığı, bunların 4 çocuk diğer ikisinin ise anne baba olduğu belirtilmiştir. Burada oturan aile 25. gün mahalle sakinleri ile birlikte evlerini boşaltmıştır. Sağlam halde boşalttıkları evi sonradan bu hale gelmiştir.

Bu evde yaşayan baba beyanında;

“Buradan sokağa çıkma yasağının 25. gününde, Dağkapı Mahallesi'ne geçtik, oradan 35. günden sonra akrabalarımızın yanına, Şırnak'a geçtik. Orada da çatışmalar başlayınca ve

orası da güvenli olmayınca Gaziantep'e gittik. Herhangi bir yere henüz başvurmadık. Ailem Gaziantep'te. Kirada oturuyoruz. Şuan evimiz kullanılamaz halde olduğundan ailemi getiremedim. İçerideki eşyalarımız tamamen kullanılamaz hale gelmiş. Sağlam olan eşyalarımız da yere atılıp kırılmış. Evimizdeki birçok eşyamız çalınmış. Çeyiz olarak aldığımız eşyalarımız kaybolmuş veya çalınmış. Yaklaşık değeri 10 bin TL olan eşyamız kayıptır. Evimizi resmen yağmalamışlar” demiştir.

32 nolu bina: Ev tamamen yıkılmış durumda. 2. kat aşağı inmiş. Bu evin Adil Meniz isimli kişiye ait olduğu ve kendisinin Mersin'de yaşadığı heyetimize söylenmiştir.

34 nolu bina: Bu evde 6 çocuğun yaşadığı belirtilmiştir. Evin içerisindeki eşyalar tamamen tahrip edilmiş. Ev sakinleri zor koşullarda yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaktadır. Çalışamadıkları için yaşamlarını sürdürecekt paraları bulunmuyor. Evdeki erzakları da alınmış veya tahrip edilmiştir.

36 -37 nolu bina: Bu evde daha önceki yasakta öldürülen Özgür Taşkın'ın babası ve kardeşleri oturmaktadır. Daha önce 9 gün süren sokağa çıkma yasağında öldürülen Özgür Taşkın 17 yaşındaymış. Babası; ikinci yasak başlamadan önce Cizre'den ayrılıp, köye gittiklerini, eşi ve çocuklarının halen köyde olduğunu, kendisinin birkaç gün önce, yasak bitince eve geldiğini belirtmiştir. Evin camları kırılmış, televizyon parçalanmış durumdadır. Komşularının; oğlunun ölümü nedeniyle yasak sürecinde getirdikleri erzaklarının alındığını da ayrıca bildirmiştir. Ev sahibinin beyanına göre 3.000 TL değerinde erzak kayıp haldedir. Evin eşyaları da kullanılamaz hale gelmiştir.

37 nolu bina: Evin camlar kırılmış, duvarları kurşunlanmıştır.

38 nolu bina: Evin çatısı tamamen yıkılmış, su depoları kırılmış, evin üst katında da yıkım oluşmuştur. Bu evde 3 aile yaşamaktadır. Bu aileler yasak sürecinde köylerine akrabalarının yanına sığınmışlar. Evin kapıları kırılmış, eşyalar kullanılamaz hale gelmiştir.

Sokakta gözlem yapan heyetimiz bu arada belediyeye ait çöp aracının çöpleri topladığını gözlemlemiştir.

Sınır sokakta görüşme yapılan C.A. (kadın) beyanında;

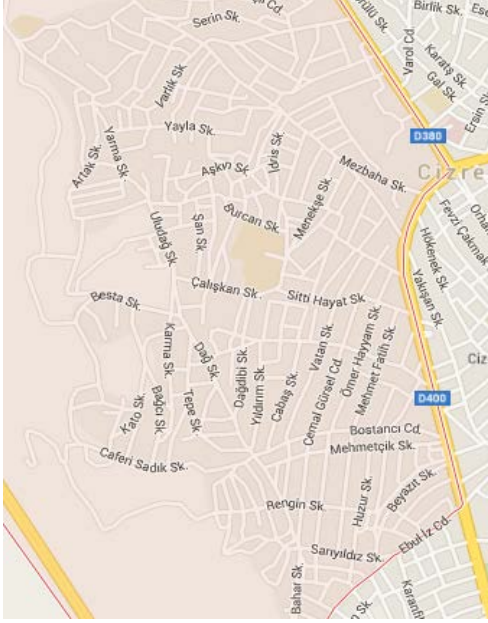
“Helikopterler gece uçuş yapıyordu. Birden evlere bombalar düşmeye başladı. Derin yerlere saklanıp battaniyelerle üzerimiz kapattık. Yasağın 22. gününe kadar burada kaldık. Evler tanklarla toprakla bombalanınca buralardan çıkmak zorunda kaldık. Sonra askerler ve polisler evlere girmişler. Onları gelirken gördüm, çok kalabalıklılar. Kafaları örtülü, yüzleri görünmüyordu. Tanklar, akrepler, panzerlerle ve yaya olarak girdiler. Ben operasyonlar bitince yine evime gelmeye çalıştım. Askerlerin evlere girdiğini gördüm. Yüzleri kapalı ve panzerlerle geziyorlardı. Bizlere 'Allah yok, Devlet var', 'Siz hepiniz teröristsiniz' dediler. Bana sokağa çıktığım için 219 TL para cezası yazdılar. Ben bunu nasıl ödeyeyim? Ev yok, eş yok, para yok” dedi.

Aynı mahallede Yılmaz isimli bir çocuk ise heyetimizin yanına gelerek; 3. sınıfa gittiğini ve korkmadığını ifade etmiştir.

Mahalledeki çoğu su deposu tahrip edilmiş, trafolar sökülmiş ve götürülmüştür. Operasyona katılan asker ve polislerin Sınır Sokak 17 numaralı binayı konaklama yeri olarak kullandıkları belirtilmiştir. Evin dışardan bir hasara uğramadığı görülmüş fakat içerisindeki kötü kullanımdan dolayı çok kötü olduğu ifade edilmiştir.

6.2 CUDİ MAHALLESİ GÖZLEMLERİ

Tarih: 6 - 8 Mart 2016

Çalışma grubumuz birinci bodrumun bulunduğu Bostancı Sokaktan başlayarak, ikinci bodrumun yer aldığı Narin sokak ve çevresini dolaşmış, genel gözlemlerde bulunmuş, orada bulunanların tanıklıklarını kaydetmiştir. Ardından Cudi Mahallesinin farklı bir bölgesine geçilmiş Zeynel Abidin Sokak, Reyhan Sokak ve Nil Sokakta yine gözlemlerde bulunmuş, 24 saatlik kesintisiz yasağın kalkmasıyla evlerine geri dönen ailelerle görüşmeler yapılmıştır.

GENEL GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELER

1. Cudi Mahallesine ilk girişte çok yoğun bir yanık ve ceset kokusunu andıran kokular algılandı. Cudi Mahallesinde bulunan birçok binanın tamamıyla yıkıldığı, çoğunun oturulamaz hale geldiği; ağır silahlar ve bombardıman nedeniyle pek çoğunun yıkıldığı veya kullanılmaz hale geldiği gözlemlenmiştir.

2. Cudi Mahallesinin birinci ve ikinci bodrumların bulunduğu, Sur mahallesine yakın olan bölgesinde binaların tamamen tahrip olduğu, sokakların ve evlerin tanınmaz hale geldiği ve bir moloz yığını andırdığı gözlemlenmiştir. Bu civarda oturan mahalle sakinleri yıkıntıların birbirine karıştığını ve evlerinin yerini dahi bulamadıklarını bildirmişlerdir. Bir bütün olarak Cudi Mahallesiindeki yapıların tamamına yakınının ağır hasarlı olduğu, oturulacak durumda olmadığı gözlemlenmiştir.
3. Binaların yıkıldığı ya da hasar gördüğü yöne bakıldığında, gözlemlerimiz tanık beyanları ile birlikte değerlendirildiğinde mahallede oluşan ağır tahribat ve yıkımın Cudi Mahallesinin kuzeyine düşen kentin üst yamacında bulunan tepeler de, özellikle de Ahmet El-Cezeri İlkokulunda konuşlanan güvenlik güçlerinin havan, tank vb ağır silahlarla rastgele açtığı ateş sonucu olduğu izlenimi edinilmiştir.
4. Alınan tanık beyanlarından, mahalle sakinlerinin evlerini sokağa çıkma yasağının 15. ve 16. günlerinden itibaren terk etmek zorunda kaldığı, en yoğun göçün yasağın 19. ve 20. günlerinde yaşandığı, güvenlik güçlerinin mahalleye yönelik yaptığı rastgele bombardıman ile zırhlı araçlardan "evlerinizi boşaltın, boşaltmazsanız yıkacağız... kimyasal silah kullanacağız..." vb. şeklindeki yoğun anonsların bunda temel etken olduğu izlenimi edinilmiştir. Mahalleden çıkışların ise beyaz bayrak taşımak sureti ile ve büyük riskler göze alınarak gerçekleştiği öğrenilmiştir.

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

5. Tanıklar beyanlarında sokağa çıkma yasakları sırasında mahallenin kuzeyindeki tepelere ve yüksek binalara yerleştirilmiş keskin nişancıların hareket halindeki insanlara ve canlılara ateş etmesi sonucu çok sayıda yaşam hakkı ihlalinin yaşandığını belirtmişlerdir.
6. Yine beyanlardan sokağa çıkma yasağı sırasında yaralılara tıbbi müdahale yapılması ve ambulans istenmesine rağmen ambulansların gelmediği ve insanların yaralıları kendi imkânları ile hastaneye ulaştırmak zorunda kaldıkları anlaşılmıştır.
7. Beyanı alınan bütün tanıklar evlerini terk ederken kapılarını kilitlediklerini, yanlarına aldıkları bir kaç parça giysi ve zorunlu eşyanın dışında tüm eşyalarını evde bıraktıklarını, ancak sokağa çıkma yasağı 2 Mart 2016 günü kısmi olarak kaldırıldıktan sonra evlerine döndüklerinde kapılarının güvenlik güçleri tarafından kırıldığını, evlerine girildiğini, arama yapıldığını, evlerinde kalındığını, kirletildiğini, tüm eşyalarının, kişiye özel anı içeren şeylerin, albümlerin, hatta iç çamaşırların dahi karıştırıldığını, dağıtıldığını, kapı ve pencerelerin yanı sıra mobilyaların da tahrip edildiğini, beyaz eşyaların, başta televizyon ve bilgisayarlar olmak üzere bütün elektronik eşyaların tahrip edildiğini hatta bazı kıymetli eşyalarının çalındığını belirtmişlerdir.
8. Yine tanıklar iç çamaşırları, fotoğrafları ve özel eşyaları üzerinden kadınların cinsiyetçi, nesneleştirici ve aşağılayıcı şekilde saldırgan bir tutuma maruz bırakıldığını ifade etmişlerdir. Tanık beyanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiği, cinsiyetçi bir yaklaşımla kadının sahip olduğu onur ve değerın ayaklar altına alındığı kanaati oluşmuştur.
9. Mahallede trafo, su deposu ve kanalizasyon borularının ağır tahribata uğradığı gözlemlenmiştir. Mahalleye su ve elektrik verilmemektedir. Elektrik tellerinin çoğunun tehlike arz edecek şekilde açıkta bulunduğu, çöplerin toplanmadığı ve sağlık açısından risk teşkil ettiği gözlemlenmiştir.
10. Sokağa çıkma yasağının kısmi olarak kalkmasıyla birlikte mahalle sakinlerinin evlerine dönme telaşı içinde oldukları gözlemlenmiştir. Yıkılmış halde bulunan evlerinin genellikle bir odasını temizledikleri, camların ve ağır silahlarla duvarlarda açılan deliklerin naylonlarla kapatıldığı gözlemlenmiştir. Sokağa çıkma yasağının başladığı akşam saatlerinden itibaren insanların bu evlere doluştukları, elektrik, su ve ısınma vb. ihtiyaçlarını gideremediği öbür güne kadar bekledikleri gözlemlenmiş, bu yönde beyanlar alınmıştır. Akşamüzerinden başlamak üzere ertesi gün sabaha kadar aynı odada temel ihtiyaçlarını gideremediği kalmanın insanlar üzerinde olumsuz ruhsal etkiler yarattığı gözlemlenmiştir.
11. Mahallede konuşulan hemen herkes ciddi gıda ve giysi ihtiyaçlarının olduğunu bildirmiştir.
12. Tanık beyanlarında sokağa çıkma yasağının başladığı 14 Aralık 2015 tarihinden itibaren çocukların okula gidememiş olduğu, mahalledeki okulların kapalı olduğu, bazılarının karargâh olarak kullanıldığı belirtilmiş olup ciddi bir eğitim hakkı ihlali yaşandığı izlenimi edinilmiştir. Mahallede konuşulan çocuklar da okul açılrsa dahi artık gitmek istemediklerini bildirmişlerdir.
13. Çocukların yıkıntı haline gelen evleri ve molozları oyun alanı olarak kullandıkları gözlemlenmiştir. Mahalle sakinleri bu evlerde hala patlayıcı maddelerin bulunabileceğini belirtmişlerdir. Tüm bunlar çocuklar açısından ciddi tehlikeler arz etmektedir.
14. Cudi Mahallesiindeki pek çok duvara güvenlik güçleri tarafından "TC, Türk İrki Varolsun, Fistanla Destan Yazılmaz" vb. ırkçı, ayrımcı ve aşağılayıcı yazılamaların yapıldığı ve nefret suçunun işlendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca mahallede bazı binaların tepesine güvenlik güçleri tarafından Türk bayraklarının asılmış olduğu gözlemlenmiştir.

15. Görüşülen yetişkinlerin öfkeli oldukları gözlemlenmiştir. Çocuklar da seslerden irkildiklerini, uyku düzenlerinin bozulduğunu, uykusuzluk, kabus görme ve yoğun olarak psikosomatik yakınmalarının olduğunu bildirmişlerdir.

16. Görüşme ve gözlemlerimizin sonucunda mahallede başta yaşam hakkı ve işkence yasağı ihlali olmak üzere, mülkiyet hakkı, barınma hakkı, eğitim hakkı, sağlığa erişim hakkı, özel hayatın gizliliği, haberleşme hakkı ihlallerinin ağır biçimde yaşandığı kanaati oluşmuştur.

17. Buna karşın bu ihlalleri saptamak üzere savcılıklarca olay yeri incelemelerinin yapılmadığı, delillerin toplanmadığı, etkin ve etkili soruşturma yürütülmediği, toplanması gereken delillerin bazılarının binaların yıkıntıları arasında kaldığı ve bina yıkıntılarının iş makineleri ile başka alanlara aktarıldığı böylelikle delillerin sağlıklı şekilde toplanmamasına ve kaybolmasına sebep olduğu öğrenilmiştir.

Birinci Bodrum (Bostancı Sokak No:23)

Bodruma Bostancı sokaktan giriş yapılmıştır. Binanın yıkılması sonucunda bodruma inen merdivenlerin de hasarlı olduğu gözlemlendi. Bodrumun karanlık olması nedeniyle telefon ışığı ve el fenerleri yardımıyla aydınlatılma sağlanarak gözlem yapıldı. Bodrumun içinde ağır bir koku olduğu ve bodrumda bulunan eşyaların yanık olduğu, yanıklara ilişkin kül kalıntıları, bodrum duvarı ve zemininin is içinde olduğu gözlemlendi. Adli Tıp Uzmanı Prof. Dr. Ümit Biçer'in talebi doğrultusunda ayrıntılı bir şekilde çalışma yapılmasını sağlama amacıyla birinci bodrum boşaltılarak inceleme süresince girişler önlenmiştir (bkz. Bölüm 8).

Birinci bodrum etrafında sürekli bir kalabalığın bulunduğu, halkın bodrumları sürekli ziyaret ettiği gözlemlenmiştir.

Kerenk Cami

İkinci bodrumun bulunduğu Narin Sokağa gidişte yol üzerinde Cudi Mahallesi Mehmetçik Cad. No: 23 de bulunan Kerenk Camii görüldü. Caminin güvenlik güçleri tarafından ağır biçimde tahrip edilmiş olduğu; dış duvarlarında ve caminin iç tarafından kurşun izlerinin olduğu; camlarının kırıldığı, caminin içinin ve dış avlu kapısının hasar gördüğü; Caminin içinde molozlar ve cam kırıkları vardı, üzerinde namaz kılınan halı ve kilimler kullanılmayacak durumdaydı. Seccadeler ve dini kitaplar etrafa saçılmış olduğu gözlemlendi.

İkinci Bodrum (Narin Sokak No:6)

Çalışma grubumuza eşlik eden mahalle sakinleri ikinci bodrumun olduğu binanın aslında beş katlı bir bina olduğunu belirtmişlerdir. Ancak binanın tamamıyla yıkılmış olduğu ve moloz yığını haline geldiği gözlemlendi. Mahalle sakinleri özellikle güneşli ve sıcak havada ikinci bodrumun bulunduğu alandan çok yoğun ceset kokusu geldiğini aktardılar. Yine yapılan aktarımlardan ikinci bodrumun bulunduğu binanın yıkılması sonucu oluşan molozun güvenlik güçleri tarafından deliller toplanmadan Dicle Nehri'ne kenarına döküldüğü, molozlar arasında insan uzuvlarının da olduğu öğrenildi. (bkz. Bölüm 8)

Üçüncü Bodrum (Akdeniz Sokak-Beyazıt Sokak)

Çalışma grubumuz, ikinci bodrumun hemen arkasında yer alan üçüncü bodrumun bulunduğu alana geçti. Ancak üçüncü bodrumun bulunduğu binanın tüm katlarının yere çapraz bir vaziyette birbirinin üzerine yığıldığı ve bu haliyle içinde inceleme yapmanın mümkün olmadığı, ayrıca etrafındaki diğer binaların da tamamıyla yıkık olduğu gözlemlenmiştir. (Bkz. Bölüm 8)

Mahallede yapılan diğer gözlemler ve görüşmelerdeki beyanlar şöyledir:

GS., C., Ş., A. İle Görüşme

İkinci ve üçüncü bodrumun bulunduğu adanın yan sokağından geçmekte olan, Fen Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi öğrencisi olan, üçü 9. sınıf, biri ise 10.sınıf öğrencisi dört kız çocuğu ile görüşme yapılmıştır.

Çocuklar, 13 Aralık 2015 tarihinde başlayan son sokağa çıkma yasağından bu yana okula gidemediklerini belirttiler. Nur Mahallesinde bulunan Atatürk Anadolu Lisesinin kısmen (çatısı) yanmış olduğundan okulun açılıp açılmayacağından dolayı kaygılı oldukları gözlemlenmiştir.

“Okula gidemiyoruz. Ablam bu yıl YGS'ye giremeyecek” şeklinde beyanda bulunmuştur.

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

Kardeş olan çocuklardan ikisi sokağa çıkma yasakları sırasında evlerinin bulunduğu mahallede güvenlik güçlerinin konuşlandığını, bu nedenle de evlerinin hasar görmediğini ve sokağa çıkma yasakları sırasında evlerini terk etmek zorunda kalmadıklarını belirttiler:

“Çünkü asker ve polisler bizim mahallede idi, onlar karşı tarafa ateşe ediyorlardı, o nedenle bizim evimize bomba ya da mermi gelmedi”.

Güvenlik güçlerinin üç kez evlerinde arama yaptığını belirttiler ve *“Askerler nispeten daha iyi davranıyordu, Özel harekât polisleri çok daha sert davranıyordu. Aslında hepsi kötü davranıyordu...”* şeklinde paylaşımda bulundular.

Çocukların tamamı uyku düzensizliği yakınması belirtti:

“Rahat uyuyamıyoruz. Sürekli bir kaygı halindeyiz. Araç sesi duyunca hemen irkilip uyanıyorum”.

Çocuklardan biri çok uzun süre (yaklaşık 12 saat) uyuduğunu belirtirken, diğerleri uykuya dalmada zorluk, kesintili uyku, irkilerek uyanma, zaman zaman kabus görme gibi yakınmalardan söz ettiler:

“Sokağa çıkma yasakları sırasında hava kararınca topluca yataklara girip yatıyorduk ve saatlerce silah ve patlama seslerini dinleyerek yatak içinde öylesine bekliyorduk... Elektrik yoktu. Bu nedenle sabah erken kalkıyorduk...”, “Erzak az olduğu için sürekli bulgur ve pirinç yemek zorunda kaldık...”

E. A. (Kadın)

Cudi Mahallesi Nil Sokakta evi bulunan E. A.;

“Kapımızın ve evimizin halini görüyorsunuz. Her yeri dağıtıp kırmışlar. TV, buzdolabı, beyaz eşya ve evdeki tüm eşyaları kırmışlar. Benim üç çocuğum var. Hiçbiri okula gidemiyor. Ben HDP çalışanıyım. Evimi aradılar kapıları kırıp içeri girmişler. Odada Selahattin Demirtaş'ın fotoğrafı vardı, Ahmet Kaya'nın fotoğrafı vardı. Hepsini yırtmışlar. Biz çok mağdur olduk. Neyse ki evimizden öldürülen olmadı. Buna şükrediyoruz” şeklinde beyanda bulunmuştur.

S. M. (Kadın, 23 Yaşında)

Cudi Mahallesinde yolda karşılaştığımız S. M. beyanında:

“Ben Sur Mahallesinde Şahintepede oturuyorum. Sokağa çıkma yasağı başladıktan ve operasyonlar yoğunlaştıktan sonra can güvenliğimiz kalmadığı için ben, eşim, kaynanam ve çocuğumla Şırnak'a kayınbabamın evine gittik. Çünkü zırhlı araçlardan anonslar yapılıyordu. Zırhlı araçlardan ‘Evinizden çıkıp Cizre'yi terk etmezseniz kimyasal silah kullanacağız. Cizre'yi boşaltın’ şeklinde anonslar yapılıyordu. Şırnak'a gitmek için mahalle mahalle kendimizi koruyarak ana caddeye çıktık. Çünkü tepede konuşlanan keskin nişancılar hareket halinde olan herkesi vuruyordu. Çok dikkatli şekilde çıkmaya çalıştık ve caddeye vardık. Çocuğum 4 yaşında. Silah seslerinden çok korkuyor ve polislere bakınca ağlıyordu, hâlâ da ağlıyor. Sokağa çıkma yasağı bittikten sonra Şahintepe'deki evimize geri döndük. Evimizin kapısını, elbise dolabımı, eşyaları kırmışlardı. Sokağa çıkma yasağının devam ettiği süre içinde tüm binaların üzerinde keskin nişancılar vardı. Biz bu sürede ısınma ihtiyacımızı ancak odun sobası ile karşılıyorduk. Ancak bacadan duman çıkınca hayat belirtisi olan evlere ateş ediyorlardı. Biz önceden beslenme ihtiyacımıza ilişkin hazırlıkları yapmıştık. Erzak stoklamıştık. Çocuğum şu an çok kötü durumda. Her sesten irkiliyor. Mağdur olduk. İnsanlar öldü, öldürüldü.” demiştir.

S. K. (Kadın)

Cudi Mahallesi, Bostancı Sokağın sonlarına doğru evi olan S.K.;

“4 çocuğum var, çocuklarımdan biri özürlü. 19 gün boyunca 20 kişi aynı yerde mahsur kaldık. Sokağa çıkma yasağının 20. gününde saldırıların çok yoğunlaşması üzerine ablamın evine Kumçatı'ya gittik. 10 gün önce tekrar Cudi Mahallesiindeki evime geri geldim. Eve geri geldiğimizde buzdolabı, TV ve klimaların hepsinin kırık olduğunu gördük. Tüm eşyalarımızı kırmışlardı. Kız torunlarımdan tüm iç çamaşırlarını, sutyenlerini kapılara aşmışlardı. Fotoğraflarımızın hepsini yırtmışlardı. Buzdolabımızın üzerine TC ve JÖH yazmışlardı. Özel Harekatçılar ‘Sen gençlere mi yardım ediyorsun? Teröristlere yardım ediyorsun sen, seni götüreceğiz’ diyerek beni zorla gözaltına alıp karakola götürmeye çalıştılar, tartakladılar. Çocuklarım beni ellerinden zor kurtardı. Beni alıp götürmekten vazgeçtiler.”

şeklinde beyanda bulunmuştur.

S.K (18 yaş)

“12. Sınıfa gidiyorum. Bu yıl okula gidemedim. Ninemle beraber yaşıyorum. Sokağa çıkma yasağının 20. gününde babaannemin ablasının evine Kumçatıya gittik. YGS'ye gireceğim. Sınava giriş yeri olarak Şırnak ve Diyarbakır yazdım. Eve döndüğümüzde evimizin tahrip edildiğini tüm eşyalarımızın kırıldığını gördük. İç çamaşırlarımızın çoğunu etrafa atıp dolaplara iğnelerle yapıştırmışlardı. Ayrıca elbise dolabının iç kapısına iç çamaşırımızı asıp üzerine fotoğraflarımızı yapıştırmışlardı, Büyüklerimiz de bunları gördü çok utandık. Birçok evde bunu yapmışlar. Komşularımızın evinde de yapmışlar. Polisler, sanki olayları biz çıkarmışız, bu aşamaya biz getirmişiz gibi davranıyorlar. ‘Niye sessiz kaldınız önceden’ deyip suçluyorlar. Sokağa çıkma yasağının devam ettiği dönemde beslenme ihtiyacımızı karşılamak için marketlere ulaşmaya çalışıyorduk. Önceden erzak stoklamıştık ama çoğu küflendi. Bu nedenle Ben damdan atlayıp birkaç defa markete gittim. Markete ulaşmak için evlerin içinden açılan oyukları takip ederek markete ulaştım. Çünkü görseler bize de ateş ederlerdi. Suyumuz yok, elektriğimiz yok. Sokağa çıkma yasağının 20. Gününde 155'i aradık. Silah ve saldırı seslerinin çok arttığını ve çıkmamız gerektiğini söyledik ve elimizde beyaz bayrak olacağını söyledik. O şekilde evimizden çıktık, Kumçatı'ya gittik. Ancak komşumuz Şükrü evimizin arkasında sokak ortasında vuruldu. Akşam saat 20.00 dan sabah 08.00 a kadar 12 saat boyunca yerde yaralı olarak kaldı. Sabah komşular kendi imkânları ile öldürülmeyi göze alarak Şükrü'yü battaniyeye sararak hastaneye ulaştırdılar.”

şeklinde beyanda bulunmuştur.

Özel Harekat Polislerine İlişkin Bir Gözlem

Görüşmemiz devam ederken S. K. adlı kadının birden tedirgin olduğu, paniğe kapılarak “*geldiler siz de çıkın buradan*” dediği, aynı şekilde tedirginlik gösteren torunu S. K (18) 'ın da “*geldiler dışarıdalar şimdi çıkmayın size zarar verebilirler*” şeklinde çalışma grubumuzu uyararak evin avlu kapısını kapattığı, evin bahçesinde bulunan diğer genç kızların paniğe kapılarak eve girdikleri gözlemlenmiştir.

Görüşme yaptığımız kişilerin tedirginliğini daha da arttırmamak düşüncesiyle evin bahçe kapısı tarafımızdan açılarak sokağa çıkılmış, sokağa çıktığımızda karşıdaki dört katlı binanın kapısı önünde iki adet zırhlı araç ile ellerinde uzun namlulu silahlar bulunan kar maskeli çok sayıda özel harekât polisinin olduğu görülmüştür. Çalışma grubumuzun diğer üyeleri ile buluşup polislerin yanından geçerken amirleri olduğunu düşündüğümüz diğerlerine göre nispeten daha yaşlı olan bir polis tarafından grubumuza hitaben ‘kimsiniz, gazeteci misiniz?’ şeklinde soru yöneltilmiştir. Kendisine insan hakları heyeti olduğumuzun belirtilmesi üzerine kimliklerimizi görmek istemiştir. Grubumuz tarafından kimlikler gösterilmiş ve ilgili görevliye kim olduğunu görebileceğimiz bir kimliğinin olup olmadığı sorulmuştur. Görevli tarafından zırhlı araçlar ve kar

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

maskeli özel harekât polisleri gösterilmek sureti ile 'belli değil mi görevli olduğumuz' şeklinde cevap verilmiştir. Kimlik gösteren heyetimizin aynı şekilde kendilerinin kimliğini görme hakkına da sahip olduğunun hatırlatılması üzerine polis amiri kimliğini çalışma grubumuza göstermiştir.

Mahalle sakinlerini kaygılandıran ve tedirgin eden davranışlar içerisinde olan polisler oraya gelmelerini gerektirecek ne gibi bir sorun olduğu sorulmasına karşın somut bir yanıt alınamamıştır.

YAŞAM HAKKI İHLALİ AKTARIMLARI

Cudi Mahallesi Nil Sokak 8 Numaralı binanın tamamının hasar görmüş olduğu gözlemlenmiştir. Binanın birinci katına çıkmamız üzerine tüm camların kırık, perdelerin yırtılmış olduğu, odanın tavanında ateşli silah izlerinin bulunduğu, dairenin belli alanlarında yanık izlerinin bulunduğu gözlemlendi. Ayrıca bu binada biri kadın biri erkek olmak üzere iki kişinin güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü mahalle sakinleri tarafından çalışma grubumuza aktarılmıştır.

E. K. (Kadın)

"Süreklili top sesleri geliyordu. Yasağın 20. gününe kadar evimizde kaldık. Eşim hasta olunca ambulans çağırdık, ben ve oğlum onu ambulansa taşıdık. Hiç bir şey almadan evden çıktık. Şimdi evimizi yerle bir olmuş, tüm ev eşyalarımız taranmış.

İki hafta önce 20 kişilik bir grup bodrumda öldürüldü, bunlardan biri 17 yaşındaki M.Ş. idi. M.Ş. teyzemin torunuydu. Hükümet onu öldürdü, mermiler kafasına ve göğsüne gelmiş. Onu Nusaybin'e defnettik."

A. Y. (Erkek, 14 Yaşında, Öğrenci)

"Cudi mahallesinde oturuyoruz. Çok çatışma olduğu için 155'i aradık çıkmak istediğimizi söyledik, bize çıkmayın dediler. Biz yine de yasağın 16. gününde annem, kardeşlerim, amcam ve oğulları yaklaşık 20 kişi elimize beyaz bayrak alıp çıktık. Dedem ve ninem yasak boyunca buradan hiç çıkmadılar. 18 yaşındaki abim lise öğrencisiydi, kimliğini kaybettiği için burada dedem ve ninemin yanında kaldı. Sonra çatışmalar artınca 1. Bodruma sığınmış, 10 gün haber alabildik, çok bitkindi. 29 Ocak'tan sonra haber alamadık. Sonra öldüğünü öğrendik, onu Gaziantep'e götürmüşler. Cesedi yanıkta, yıkanamamış, sadece kemik kalmıştı. 26 Şubat'ta defnedildi, polisler babam ve amcam dışında kimsenin cenazeyi defin etmesine izin vermedi. Şu an yarısı yanan Cudi mahallesindeki evimize döndük, 15 kişi bir odada yaşıyoruz. Halen suyumuz ve elektriğimiz yok."

H. Ç.

"Ben Cudi mahallesinde oturuyorum. Dayımın oğlu 22 yaşındaki Murat Ekinci de Cudi mahallesinde otururdu. Murat, 20 Ocak'ta keskin nişancılar tarafından vuruldu, cenazesi iki gün yerde kaldı. Daha sonra cenazesi ailesi ve HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız tarafından alındı. Ancak Murat vurulduktan sonra diğer kuzenlerim Muharrem Erbek (16), Mahsun Erdoğan (20) ve Sabri Sezgin (18, öğrenci) Murat'ın cenazesini almak için mahallede kaldılar. Sonra buradan çıkamayıp 1. Bodruma sığınmışlar, daha sonra polisin saldırısıyla orada öldürüldüler. Bu yasakta bizim ve amcamların evi yakılmış, yıkılmış. Şimdi bir amcamda kalıyoruz, mutfakları yıkılmış, evin diğer yerleri duruyor, 25 kişi birlikte aynı evde kalıyoruz. Evin kapısı, penceresi yok, suyumuz, elektriğimiz yok."

Ekonomik ve Sosyal Yapısının Etkilendiğine Dair Aktarım Cizre’de Kuyumculuk Bir Esnaf (Erkek)

İkinci ve üçüncü bodrumun bulunduğu adanın yan sokağından geçmekte olan bir kuyumcu sokağa çıkma yasakları sırasında kentin ekonomik ve sosyal yapısının nasıl etkilendiğini sormamız üzerine şöyle bir yanıt verdi:

“Burada bir kadının küpesini, alyansını satması ayıptır, zuldür, satılmaz. Fakat bu yasaklar sırasında kadınlar gelip küpelerini, alyanslarını sattılar. Bir kadın küpesini satıyorsa mutlaka eşi daha önce ceketini satmıştır. Düşünün artık ekonomik sosyal hayatın ne hale geldiğini...”

E. M (Kadın, 61 Yaşında)

“Cudi Mahallesi, Gürsel Sok. No: 90’da oturuyorum. Son yasağın 19. gününe kadar evimizde kaldık. Top atışları çok olduğu için evden çıkmak zorunda kaldık. Yasak kalktıktan sonra döndük. Akrabalar çevre il ve ilçelere gitti. Hepimiz bir yerlere sığındık. Evimize silah isabet etmiş, eve girilmiş, dağıtılmış, kapılarımız, pencerelerimiz kırılmış, su depoları taranmış. Şu anda elektriğimiz ve suyumuz yok”

Z (Kadın, 43 yaşında)

“Cudi Mahallesi Bostancı Sokakta oturuyoruz. Yasağın 19. gününde top atışları yüzünden çıktık. Elimize beyaz bayrak alıp çıktık. Bahçemizde taksimiz vardı parçalamışlar, evimizin kapılarını, camlarını kırmışlar. Elektrik ve suyumuz yok.”

İsmi Veremeyen Bir Kadın (50 yaşlarında)

İkinci bodrumun bulunduğu Narin Sokakta görüşülen kadın 22 yaşındaki oğlunun 35 gündür kayıp olduğunu bildirmiştir. İkinci bodrumun enkazı altında olabileceği düşüncesiyle yasağın kalktığı günden beri her gün orada beklediğini söylemiştir. Güvenlik gerekçesiyle kişisel bilgiler vermek istemediğini bildirmiştir. Oğlunun bir parça kıyafetine dahi ulaşabilse cenazesini kaldıracağını, bulunana kadar yıkıntının yanından ayrılmayacağını söylemiştir.

İsmi Veremeyen Bir Erkek (35 yaşında)

Olayları anlatırken öfkeli olduğu gözlemlenen kişi şöyle beyan da bulunmuştur:

“Sokağa çıkma yasağının başladığı ilk günlerde buralara bombalar düşmeye başlayınca çocukları alıp buradan gittik. Üç aydır yakındaki bir köyde kalıyoruz. Evin durumuna bakmaya geldim ancak sokağı bulmakta zorluk yaşadım şimdi de hangi evin benim olduğunu bulamıyorum. Geri döneceğiz. Taş taş üstünde kalmamış olsa da döneceğim. Gidecek başka yerim yok... Burada kimyasal gazların atıldığı söyleniyor. Kimyasal silahlarla bu gençleri öldürmüşler (ikinci bodrumu kastediyor) doğru mu?”

İsmi Veremeyen Bir Erkek (45 yaşlarında)

Narin Sokaktaki binasını göstererek;

“Şu yıkılan bina benim. Burada dokuz dairem vardı şimdi görüyorsunuz geriye hiçbir şey kalmamış. Ne yapacağım? Nasıl geçineceğim şimdi? Bunların hesabını kim verecek? Şimdiye kadar neredeydiniz, insanlar ölmeden önce, bunca vahşet yaşanmadan önce gelmeliydiniz. Burada yapacağınız bir şey yok. Gidin Nusaybin’de, Şirnak’ta bekleyin; oralar da bu hale gelmeden...”

Öfkeli olduğu gözlenen kişi daha fazla konuşmak istememiştir.

Cizre Umut Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Çalışanı (Zeynel Abidin Sokak)

“Okulun içi berbat edilmiş. Bütün eşyalar dağıtılmış ve yıkılmış, bir haftadır temizlemeye çalışıyorum. Ama temizlenecek gibi değil, su yok, sağlam eşya yok. Tadilat yapamıyoruz. Okulun 200’den fazla öğrencisi vardı. Bir an önce açılması lazım. Ben başka bir mahallede yaşıyorum. Burada çalışıyordum. Bu öğrenciler ne olacak şimdi..? Bütün bu evlere tepeden bomba atarla ateş edilmiş. İçeriye girip eşyaları yakmışlar, her yeri taramışlar.”

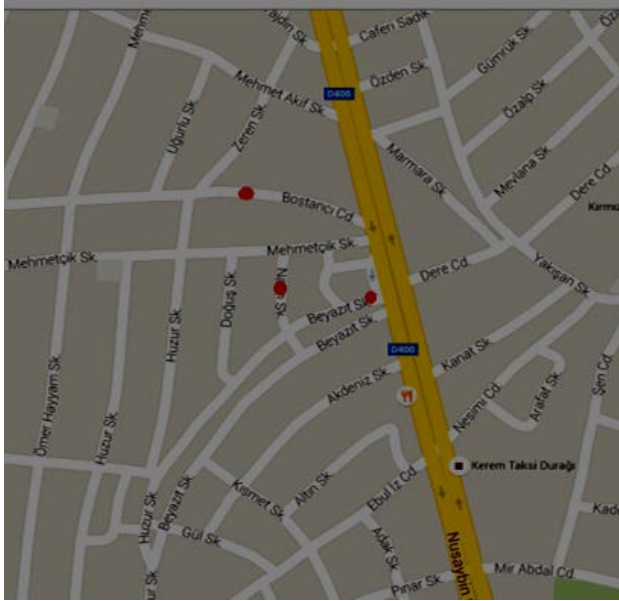
Reyhan Sokakta Yapılan Görüşme

Kadın (61 yaşında),

“İki gün önce geldik. Nereye gidelim? Üç aydır köyde akrabaların başındayız zaten. Evde hiçbir şey bırakılmamış. Kıyafetlerimizden battaniyeye kadar alınmış. Ev kirletilmiş. Bir hafta önce gelseydiniz şuradaki boşlukta beş katlı binanın yıkıntılarını görecektiniz, temizlemişler. Bir evi daha böyle yıkıp kepçelerle kamyonlarla taşımışlar. Giderken şu üzerimizdeki kıyafetlerden başka hiçbir şey almadık. Hiçbir şeyimiz kalmamış. Su depomuz parçalanmış. Su yok. Belediye bazen su getiriyor ama o da yetmiyor. Elektriğin daha bir ay gelmeyeceğini söylüyorlar ama mecburen burada kalacağız. Nereye gidelim? Bir sürü çocuk, torun var.”

6.2.1 Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile Şırnak Tabip Odasının Bulunduğu Merkez

Taziyesine katıldığımız 30 Aralık 2015 tarihinde ateşli silahla vurularak yaşamını yitiren TİHV gönüllüsü ve SES Cizre Temsilciliği Yönetim Kurulu Üyesi Abdülaziz Yural’ı anarak...

8 Mart 2016 günü inceleme yapılmıştır. Merkez, Nusaybin Caddesi üzerinde bulunan ve giriş kapısı Sur Mahallesi Beyazıt sokakta olan binanın 3. katında yer almaktadır. “Bodrumlar” olarak ifadesini bulan binaların ortasında yer alan apartmanın 4. ve 5. katlarının hem kolluk kuvvetlerinin kaldığı hem de açmış oldukları gözetleme deliklerinden ve bina içinde bırakılan MKE yapımı mühimmat ve artıklardan anlaşılacağı üzere operasyonları yürüttükleri bir karargah haline getirdikleri gözlemlenmiştir.

TİHV ile Tabip Odasının ayrı olarak kullandıkları iki oda dışında ortak alan olarak toplantı salonu, mutfak ve tuvaletten oluşan merkeze, kapının balyozla kırılmak suretiyle girildiği görülmektedir. (Resim 1 ve Resim 2)

Resim 1

Resim 2

Referans Merkezinin bulunduğu daire, binada bulunan diğer dairelerden farklı olarak içeride bir konaklamanın gerçekleştirilmediği ve özel olarak zarar verildiği bir görüntü arz etmektedir. Mutfak zemininde pencere camından giren roket atar mermisine ait olduğu düşünülen mühimmat bulunmuş ve daha önce kaydedilmiştir. (Resim 3 ve Resim 4)

Resim 3

Resim 4

Mutfak aynı zamanda TİHV'e ait olan evrak ile geriye kalan parçalardan anlaşıldığı üzere elektronik malzemenin yakılması amaçlı kullanılmıştır. Dolayısıyla eşyanın özel olarak taşınım planlı olarak yakıldığı tespit edilmiştir. Küllerin lokalizasyonu da bu duruma işaret etmektedir. Bunun gibi mutfak tavanının tamamen yandığı ve mutfak dolapları ile karşılıklı bulunan duvarın da yarıya kadar yandığı gözlemlenmekle çıkarılan yangının istenildiği zaman söndürüldüğü izlenimi edinilmiştir. (Resim 5 ve Resim 6)

Resim 5

Resim 6

Tüm daire zemininde ve eşyaların üst yüzeyinde yaygın olarak siyak renkli kurum olduğu da görülmüştür. TİHV'in kullandığı odanın tamamıyla dağıtıldığı ve yine belirli eşya ile evrakın yakıldığı kömürleşmenin lokalizasyonundan tespit edilmiştir. Bunun gibi odada bulunan 1 koltuk binada başka bir dairede bulunmuş ayrıca muayene divanı olarak kullanılan eşyanın yatak kısmının en üst katta operasyon gerçekleştiren kolluk tarafından yer yatağı olarak kullanıldığı ve ahşaplarının yine yukarıdaki katlarda ısınma amaçlı kullanılmak üzere parçalandığı tespit edilmiştir. Vakfa ait masa üstü bilgisayar bulunamamış ancak parçaları olduğu düşünülen metallere rastlanmıştır. Bu açıdan usulüne uygun olmadığı aşikar olan ve tüm kentte yaygın arama işlemleri esnasında el koyma gerçekleştirildiyse bunun bir kaydının olmadığı ve herhangi bir soruşturma kapsamında bilgisayarın alınıp alınmadığı hususu da halen şüphelidir. Tabip odasının kullandığı odadan da masa üstü bilgisayar kasası ve laptop bilgisayarın alındığı tespit edilmiştir. Bunun gibi Odaya ait evrakın mutfak alanına taşındığı, Odanın kullandığı mekanın da kurumla kaplı olduğu gözlemlenmiştir.

TİHV olarak görgüye dayalı zararın meydana gelme mekanizması ve nedenleri araştırılmak zorunda olduğundan bahisle delil tespiti talebiyle Cizre Sulh Hukuk Mahkemesine yapılan 03 Mart 2016 tarihli başvuru, 07 Mart 2016'da "Kaymakamlık Hasar Tespit Komisyonuna" başvurulabileceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu durum Cizre'ye verilen zararın mali bir mesele olarak kavrandığına işaret etmektedir. TİHV'in kuruluş amacının işkence görenlerin rehabilitasyonuna katkı sağlamak olduğu ve kasıtlı olarak yakma eylemine maruz kaldığı birlikte değerlendirildiğinde, meydana gelen hasarın en son boyutunun mali olduğu açıktır. Tüm Cizre'de yaygın olan bu yöntemler cezalandırma ve çalışmaz, barınamaz hale getirme amacıyla birlikte kavranılmalıdır.

Bu durumun dışında TİHV ve Şırnak Tabip Odası'nın bulunduğu binaya 08 Mart 2016 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Şırnak Bölge Müdürlüğünde görevli olduklarını ifade eden ve Cizre Kaymakamlığı görevlendirmesi ile binalardaki genel hasar tespitini yapmak üzere oluşturulduklarını beyan eden bir heyet gelmiştir. Görevlendirme yazısı, resmi kimlik ibraz etmeyen ekip aynı zamanda binaya dair gözlemlerini kayıt altına aldıkları bir tutanağı da bina sahibine ibraz etmemiştir. Şifahi alınan bilgi gereği Silopi'de de aynı çalışmayı yürüten ekip olduğu ve yaklaşık 45 ekibin bu şekilde görevlendirildiği anlaşılmıştır. Muhtar ve azaların imza ve ile beyanlarını almak suretiyle tespit belgesi düzenleyeceklerini ifade eden ekibe muhtar ya da azanın eşlik etmediği görülmüştür. Bu durumun diğer mahallelerde de benzer olduğu, muhtar ya da aza eşlik etmeden ağır hasarlı bina tespitlerinin yapılmaya çalışılacağı ve Silopi'de uygulanması planlanan Kentsel Dönüşüm programının bir benzerinin de Cizre için oluşturulmaya çalışıldığı ortaya çıkmıştır. Bakanlık yetkililerinin kente gelişyle birlikte yasağın sona ermesinde itibaren hasar tespit analizi yapmakta olan TMMOB üyelerine yönelik baskı

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

artmış ve kayıt dışı alıkoyma yaşanmıştır. Ayrıca kent içinde yaygın olan özel hareketçuların halkı evlerine bu komisyon üyelerini sokmamaları yönünde “uyarıda” bulduklarına tanıklık edilmiştir.

Cudi mahallesinde yapılan gözlem ve incelemelerde ev ve işyerlerinin ciddi oranda yıkıma maruz kaldığı, çok sayıda evin en az bir cephesinin tamamen yıkıldığı, “1.bodrum” olarak adlandırılan bina civarında özellikle pek çok binanın moloz yığını halinde olduğu, ev ve iş yerlerinin hasarlı ve ağır hasarlı sayılabilecek şekilde zarar gördüğü izlenmiştir. Bazı sokakların sınırları yıkım nedeniyle kaybolmuş, çevrede yaşayanların aktarımıyla insanlar evlerini bulmakta dahi zorlanmışlardır. Mahalle genelinde elektrik ve su kesintisi devam etmektedir. Yer yer belediyeye ait ekiplerin trafoları tamir etmeye çalıştığı, su tankerleriyle bölgeye su dağıtım yapıldığı gözlenmiştir. Kullanılmayacak halde hasar görmüş binaların önünde bekleyen kadın ve çocuklar dikkati çekmiştir. Kendileriyle yapılan görüşmelerde yıkılsa da evlerinin orası olduğunu, gidecek yerlerinin olmadığını aktarmışlardır. (Resim 7 ve Resim 8)

Resim 7

Resim 8

Mahalle sakinlerinin yönlendirmesiyle yasak sürecinde keskin nişancılar tarafından farklı zaman ve yerlerde vurularak yaralanan ve halen tedavileri devam eden 3 kişiyle görüşüldü. Her üç kişi de kendi evlerinin bahçelerinin sınırları içinde vurulduklarını, uzun saatler ambulansa ulaşamadıklarını, 155'i aradıklarında can güvenliğinin olmadığı gerekçesiyle yardımcı olunmadığını, gerek Cizre Devlet Hastanesinde gerekse sevk edildikleri çevre illerdeki hastanelerde Özel Harekat Polisleri tarafından sözlü tacize ve psikolojik baskıya maruz bırakıldıkları, tedavilerinin ifade alma gerekçesiyle geciktirildiğini aktarmışlardır. Yaralanan

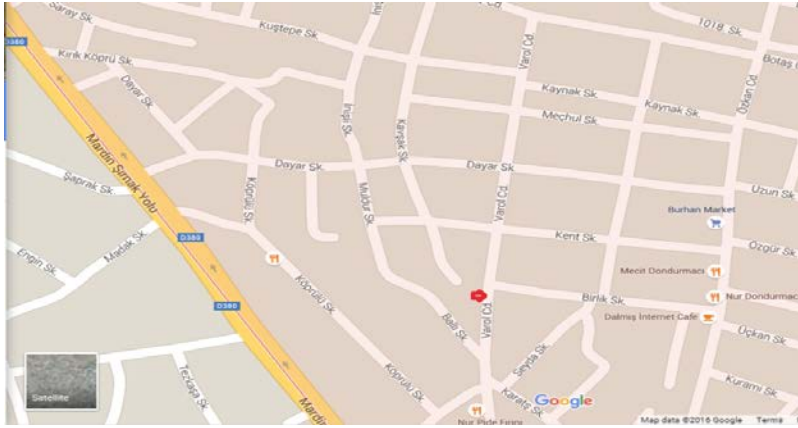
kişilerle yapılan görüşmelerde halen Cizre’de yaşayan ve bu süreçte ateşli silahlarla yaralanan çok sayıda kişinin olduğu ve tedavilerinin önemli ölçüde eksik yapıldığı bilgisi alınmıştır.

11 Şubat 2016 tarihinde sosyal medya hesabı üzerinden iki kadının cenazesine ait görüntülerin Cizre’den paylaşılması her çatışma ve savaş halinin cinsel şiddeti olacağı kaçınılmazlığını bir kez daha hatırlatmıştı. Diğer kentlerdeki yasaklar süresince duvarlara yapılan yazılamaların Cizre’de de yapıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle feminenleştirmeye yönelik stratejilerinin kullanılması JÖH ve PÖH gibi yapıların kendilerini motive etme arayışı olarak düşünülmüştür. “Aşk Bodrumda Yaşanıyor Güzelim”, “Fistanla Devrim olmaz”, “Fistanlı Hewal”, “Kızlar geldik ininize girdik” şeklindeki duvar yazıları kadın kimliğinin aşağılanmasına yönelik şiddetli tutumlar olduğu gibi doğrudan kadınların hedef alındığı yazılamalar hem kadınlara hem de savaştığı düşünülen erkeklere mesaj ve tehdit içerir niteliktedir.

Gün içinde yaya veya araç içerisinde tüm kente yayılan kolluk kuvvetlerinin, evlerinde yaşamış olan ve tüm alanlarını kuşatmış olan kişiler olduğu duygusu gündelik yaşamda Cizreliler için açık bir tehdit ve kaygı oluşturmaktadır.

6.3 NUR MAHALLESİ GÖZLEMLERİ

Tarih: 6 Mart 2016

GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELER

Çalışma Grubumuz, 6 Mart günü Nur Mahallesi’nde 7 Mart günü TİHV Cizre Referans Merkezinin de bulunduğu Cudi Mahallesi’nde incelemeler yapmayı planlamıştır. Çalışma grubuna Cizre Eğitim-Sen üyesi bir kişinin kılavuzluk etmesi planlanmıştır ancak öznel nedenlerinden dolayı

erken dönemde gruptan ayrılmak durumunda kalması üzerine çalışma grubumuz gözlemlerini kılavuz olmadan tamamlamıştır.

Cudi mahallesinden Nur Mahallesi’ne giderken yol boyunca tüm evlerin dış cephelerinin farklı derecelerde hasar gördüğü, binaların dış duvarlarının kısmen veya tamamen yıkıldığı, bazı otomobillerin üzerine, ev ve bahçe duvarlarına spreyci boyayla Türk bayrağı çizildiği, kimi ev ve araçların yakılarak tahrip edildiği gözlemlenmiştir. Çevrede pek çok evde temizlik yapıldığı, kullanılamaz hale gelen klima aksamları ve beyaz eşyaların el arabalarıyla evlerden çıkarıldığı, yasağın kalkmasıyla birlikte evlerine dönenlerin yeni yaşam alanı oluşturma çabasında olduğu, belediyeye ait su tankerlerinin evlere su dağıtımını yaptığı, mahallenin tamamında elektrik ve suların kesik olduğu gözlemlenmiştir.

İncelemelerine devam ederken kişinin talebi üzerine S.A'nın evi ziyaret edilmiş, gözlem sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

A.Ailesi

Nur Mahallesi Varol Caddesinde bulunan ev çatı katı dahil 3 kattan oluşan bahçeli müstakil bir evdir. Aile bireyleriyle yaklaşık 1 saat süreyle görüşülmüş ve ailenin talebiyle fotoğraflama yapılmıştır. Ev

şakinleri tarafından su deposu ve klimaların ağır silahlarla tahrip edildiği ve kullanılamayacak şekilde zarar gördüğü ifade edilmiştir. Ailenin sokağa çıkma yasağının ilan edilmesiyle birlikte evlerinden ayrılıp merkeze göç etmek zorunda kaldığı, göç ettikleri mahallede bir evde 46 kişinin beraber kaldığı öğrenilmiştir. Evde hali hazırda şebeke suyu ve elektrik kesiktir. Bu süreçte sokağa çıkma yasağını ihlal ettikleri iddiasıyla 219 TL idari para cezası kesildiği Kaymakamlık tarafından düzenlenen İdari Yaptırım Karar Tutanağında görülmüştür.

Evin en yaşlı kadını S.A, çocukları ve torunlarıyla yaşamaktadır. Evin üst katı S.A'nın yaşam alanıdır ve mutfak ve 5 odadan oluşmaktadır. Top atışı ile 3 oda kullanılmaz hale getirilmiştir (Resim 3), halen iki odaya geçiş imkanı olmadığı gibi (Resim 2), bir oda (Resim 1) da sadece kapısından gözlemlenebilecek durumdadır. Eşyalar kullanılmaz haldedir. Katta yaşam yoktur.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Evin avlusunda top mermisine ait olduğu düşünülen parçalar ve çok sayıda mermi fişegi olduğu görülmüştür.

Alt bahçe katında H.A ve A.A'nın aileleri ile yaşadığı öğrenilmiştir. Ailede H. ve A.'nın eşlerinin dikiş dikerek ev bütçesine katkıda bulunduğu, bu amaçla kullandıkları avluda yer alan odanın da dağıtıldığı, eşyaların kırıldığı ve odanın zemininde çok sayıda askeri mühimmat parçalarının bulunduğu görülmüştür. Alt katın tavanları üst katta oluşan hasar sonucu çatlamış, evdeki yaşam alanları, mermi ve top atışına bağlı olarak zarar görmüştür. Aile bireylerinden AA'nın şeker hastası, H.A'nın böbrek hastası (böbrek yetmezliği nedeniyle nakil yapılmış), baba A.A'nın ise kalp hastası olduğu ve her üçünün de

düzenli ilaç tedavisi ve doktor kontrollerinin yapılması gerektiği öğrenilmiştir. Yasak süresince aile bireylerinin sağlık hizmetine erişimi mümkün olmamıştır. Yasak süresince daha önceden tedarik edilen ilaçlar kullanılmıştır.

A.A'nın en küçüğü 2,5 aylık en büyüğü 15 yaşında olmak üzere toplam 8 çocuğu bulunmaktadır. Çocukların beşi okula gitmektedir. En büyük çocuk 9.Sınıf öğrencisidir ve eğitimine Mersin'de devam etmektedir. İkinci çocuk 8.sınıf öğrencisidir ve eğitimine Batman'da devam etmektedir. Diğer 3 çocuk sokağa çıkma yasağı boyunca eğitimlerine devam edememişlerdir. 2.5 aylık bebek yasadığından itibaren 1 haftalık olup, isteğe bağlı olarak evde doğumla dünyaya gelmiştir. Yasak süresince hiç hastaneye götürülemediği, hiçbir aşılaması yapılmamış, rutin tarama ve takipleri yapılamamıştır. Anne doğum sonrası her hangi bir sağlık hizmetinden faydalanamamıştır. Aile zararlarının tespit edilip karşılanmasını ve sorumluların cezalandırılmasını istediklerini aktarmıştır. Aileyle yapılan görüşmenin ardından 14 Ocak 2016 tarihinde ateşli silahla yaralanan ve 4 gün boyunca hastaneye transferi sağlanamayarak hayatını kaybeden Hüseyin Paksoy'un¹ ailesine taziye ziyaretine gidilmiştir.

Nur Mahallesi Uçkan Sokak'ta bulunan ve talep üzerine incelenen bir aileye ait 5 katlı binaya ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Apartmanda aile üyeleri ile birlikte kiracılar da mevcut. Apartmanın arka bahçesinde tamamıyla yanmış ve 1. katta oturan kiracının kardeşine ait olduğu ifade edilen bir araba ve yaklaşık 3m çapında alana saçılmış halde çok sayıda mermi fişekleri ve askeri mühimmeta ait olduğu telakki edilen parçalar gözlemlenmiştir. Apartmanın özellikle 3. ve 4. katları top atışına bağlı olarak zarar görmüştür.

¹ Hüseyin Paksoy için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 18 Ocak 2016 tarihinde hastaneye ivedilikle yetiştirilmesi konusunda "Geçici Tedbir" kararı almıştır. Kararda, "Mahkeme (nöbetçi hakim), tarafların yararını ve nezdindeki işlemlerin uygun şekilde yürütülmesini gözeterek, Türkiye Hükümeti'ne, 39. Madde kapsamında, başvuruçunun yaşamını ve fiziksel bütünlüğünü korumak üzere yetkisi dahilindeki tüm tedbirleri alması gerektiğini belirtme kararını almıştır" denmiş ve 26 Ocak 2016 tarihinde tarafların bilgi vermesi istenmiştir. (Başvuru No: 3758/16).

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

Apartmanın giriş katında oturan (1.kat) M.'nin evi 1 oda 1 salondan oluşmaktadır ve evin salonu olarak kullanılan oda yanmış aracın hizasında bulunmaktadır. Bahsi geçen bölüm gerek yangın gerekse ağır silahların oluşturduğu hasar nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir (Resim 1)

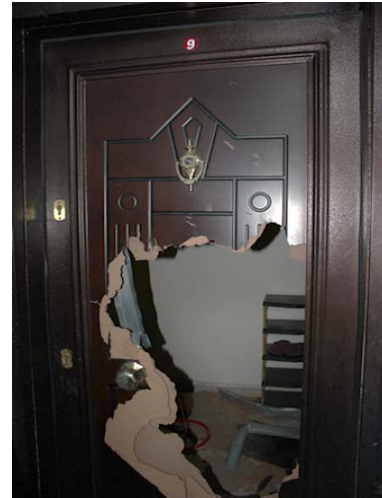
Resim 1

Resim 2

Apartmanın 2. katı en az zarar gören 2 daireden oluşmaktadır. S. ve M. ailesi ile buraya yerleşmiştir. Apartmanın 3. katında 4 numaralı daire yasak öncesi M'nin ailesiyle yaşadığı evdir. İki oda bir salondan oluşan evde ve balkonda şarapnel parçalarına ve çeşitli mühimmata bağlı hasarın olduğu gözlemlenmiştir. Evde "temizlik operasyonu" adı verilen dönemde arama yapılmış olduğu ve evin dağıtıldığı gözlemlenmiştir. Aynı katta 5 numaralı dairede yine akraba olan H.K ailesiyle yaşamaktadır. "Temizlik operasyonu" olarak ifade edilen dönemde evlerine girildiğini, tablet bilgisayar ile saatinin alındığını ifade etmiştir. Evde arama yapıldığı ve evin dağıtıldığı, kişisel eşyaların saçıldığı gözlemlenmiştir. Apartmanın 4. Katında 6 numaralı dairede hemşire kalmaktadır. Evin arama yapılması suretiyle dağıtıldığı gözlemlenmiştir. Aynı katta 7 numaralı dairede de arama yapıldığı ve laptop bilgisayarın kırıldığı görülmüştür. Apartmanın 5. katında 8 numaralı dairede bir kiracı kalmaktadır. 9 numaralı dairede ise bir İngilizce öğretmeni yaşamakta olup özellikle Kürtçe kitapların yakılmış halde bırakıldığı görülmüştür. Apartmanın sokağa bakan cephesinde giriş katında bulunan dükkanın içindeki malzemelerle birlikte yanarak ağır hasar gördüğü (Resim 2) izlenmiştir

Apartmanın tüm dairelerinin kapılarının kırıldığı, bütün dairelerde mutfak ve banyolar dahil olmak üzere duvarlarda askeri mühimmat parçalarının oluşturduğu düşünülen hasarlar meydana geldiği, dairelerde çok sayıda mermi fişegi bulunduğu, pencere camlarının tamamının yakınının kırık olduğu, klimaların dış aksamlarının kullanılamaz hale getirildiği, evlerdeki beyaz eşyalarda kurşun v.b. savaş mühimmatlarının neden olduğu delinmeler olduğu, televizyonların ekranlarının kırıldığı gözlemlenmiştir.

YAŞAM HAKKI İHLALİ AKTARIMLARI

Hediye Erden (56 Yaş)

Oğlu Abdulhekim Erden iş için Güney Kürdistan'da olduğunu, yasağın 17. gününde annesi ile telefonda konuştuğunu , annesinin hasta olduğu için üst komşuları olan Cizre Devlet Hastanesinde çalışan doktoru aradığını annesinin ambulans veya hasta nakil aracı ile evden çıkartılmasını istediğini ve 15-20 dakika sonra evin bombalandığını belirtti.

Olay tanığı olan T. (kadın) beyanında;

“Sokağa çıkma yasağının 17. gününde evlerinde otururken 50 metreden yakın bir mesafeden top atışı yapıldı. Evin alt katında ön cephesinde, Hediye ile oturmakta iken top atışını fark ederek evin içinde kaçmaya çalıştık. 3. atışın Hediye'ye isabet etmesi sonucunda yaralandı ve yaşamını yitirdi” demiştir.

T.'nin ifadesine göre Hediye Eren'in cenazesi sabaha kadar merdiven boşluğunda kalmıştır. Taybet cenazenin daha sonra alınarak Şırnak'a götürüldüğünü, Hediye Eren'in bir bacağına kopmuş olduğunu, cenazenin Güçlükonak'ın Boyuncuk Köyü'ne defnedildiğini belirtmiştir.

T.; ev bombalandıktan sonra evden ayrılıp köye gittiklerini, yaklaşık 2 ay köyde kaldıktan sonra 1 hafta evvel döndüklerini, Hediye Erden'in iki zihinsel engelli çocuğunun olduğunu ifade etti.

Evin tamamen tahrip edildiği ve yaşanılmaz hale getirildiği gözlemlenmiştir.

Hediye Şen (32 Yaş)

Sokağa çıkma yasağında ölen ilk kişi olduğu belirtilen Hediye Şen'in eşi M.Ş. ile görüşülmüştür. M.Ş. beyanında;

“3 çocuğumuz var, 3,6,9 yaşlarında. 16 Aralık 2015 tarihinde saat 18.00-19.00 arasında eşim tuvalete gidecekti. Evimizin olduğu bölgede hiç çatışma yoktu. Çocuğumun pisliğini de kürekle alarak evimizin dışında bulunan tuvalete atmaya çıktı. Eşim dışarıya çıkar çıkmaz elektrik kesildi. Silah sesi onun bağırmasından sonra duyuldu. Bunu anlayamadım. Eşimin bağırması üzerine fırladım. Son iki mermiyi havada iken gördüm. Biz Cudi mahallesinde kendi evimizde idik. Cudi Mahallesi Yaşar Sok. No:18'de oturuyoruz. Eşimin vücuduna 8 mermi isabet etmiş. 6 mermi yüz ve boyun bölgesine, birisi sol omuz birisi sağ karın boşluğuna gelmişti. Bir mermi gırtlığını kesmişti. Yarım saat boyunca boğazından soluklandı. 112'yi aradık. Dört yola getir dediler. Can güvenliğimiz yoktu, söyledikleri bölgeye götürebilmem mümkün değildi. 155 'i aradım 'eşimi vurdunuz, gelin, alın' dedim. Bulduğumuz bölgede herhangi bir çatışma yoktu. 'Gelemeyiz' dediler. Telefonu yüzüme kapadılar. Haykırdım, bağırdım, yardım istedim. Yan duvarım bitişik komşum bile yardıma gelmedi. O gün sabahdan akşama kadar avludaydık. Eşimin hazırladığı sarma hala tencere duruyordur. Bizim sivil olduğumuzun bilinmemesi imkânsız. Ben dışarıya çıktım, haykırdım, bağırdım, yardım istedim kimse gelmedi. Eşim Kuran kursu öğretmeni idi. Kendi çapında dini dersler verirdi. Bizim evimizin olduğu bölgede hiçbir çatışma yoktu. Sabaha kadar eşim bahçede kaldı. Sabah baktığımızda evimizin çaprazında dört tane kobra tipi araç ve üç tanede kirpi denilen askeri araçlar vardı. Cenazemiz olduğu yerde kaldı. İmama haber verdik. İmam gelmeye çalıştı. Ona da ateş ettiler. Kurşun, imamın ayağını sıyırmıştı. İmam müftüyü aradı. Kaymakam ile görüştü. Kaymakam çocukları evden çıkarsınlar, demiş. Yapılan görüşmeler sonucunda çocuklarımızı komşuya bıraktık. Annelerinin üzerini örttüm. Ben eşimin başında sabaha kadar kaldım. Müftü ve Kaymakam aracılığıyla yapılan bilgilendirmeler sonucu saat 07.30 da eşimi bir kamyonetin arkasına koyduk. Nusaybin Caddesine çıktık. Her sokak başında yetkililere 155'i arayarak haber verdik. İmam, ben ve 5-6 komşu vardı. 20 dakika bekledik. Eşimi Şırnak Devlet Hastanesine götürdüler. Güçlükonak Damla başı köyüne gömdük. Cenazeye ben de gittim. Cizre'ye gömmedik. Otopsi raporlarını veya herhangi bir evraki bize vermediler. Henüz avukatımız yok. Sonra babamın evine geldik ve bu sürede burada kaldık” demiştir.

Hacı Özdal (27 Yaş)

Hacı Özdal'ın babası ile görüşülmüştür. Sokağa çıkma yasağının 24. Gününde mahalleden çıkmak zorunda kalan baba Özdal görüşmede;

“Son beş ayda iki çocuğum katledildi. Hacı Özdal, evli ve beş çocuk babasıydı. (Hacı Özdal’ın 2,3,6,8,9 yaşlarında çocukları var). Sokağa çıkma yasağı esnasında, 24 Aralık 2016 tarihinde kendi evimizin avlusunda bomba atar ile vurularak katledildi. Evin bahçesinde bulunan inek de aynı şekilde öldürüldü.

Ambulansa haber verilmiş, bir saat sonra ambulans evin aşağısındaki parkın oraya gelmiş, bir battaniyeye sararak hastaneye götürmek istemişler. Hastaneye kardeşi götürmüş, bu nedenle kardeşi Abdurrahman’ı da gözaltına almışlar. Hacı Özdal hastaneye varınca yaşamını yitirmiş. Belediye gömdü. Biz cenazemize katılamadık. Dört kişi gömmüş. Panzerler eşliğinde gömülmüş. Avukatımız yok. Çocuklarımızın davasını takip edeceğim.”

demıştır. Hacı Özdal’ın taziyesi öldürüldükten bir ay sonra kurulmuştu. Aile ziyaret edildiğinde taziyenin 3. günüydü.

Abdullah İnedi (26 Yaş)

Sokağa çıkma yasağı uygulamalarında hayatını kaybeden 26 yaşındaki Abdullah İnedi’nin Sur Site Mahallesi’nde bulunan taziyesine ziyarette bulunuldu. Hayatını kaybeden Abdullah İnedi’nin abisi N.İ. beyanında;

“Yasağın 23. gününde saldırıların yoğunlaşması nedeni ile Dağkapı Mahallesi’ne gittik. Annem Sur Mahallesi’nde kaldığı için Abdullah annemi almak için 16 Ocak’ta Sur’un Site Mahallesi’ndeki evimize doğru gelirken sabah saat 9:00 civarında, sokakta öldürüldü. Ben olayı ertesi gün televizyondan öğrendim. Faysal Sarıyıldız’ı aradım. Faysal Sarıyıldız cenazemizin Şırnak’a götürüldüğünü söyledi. Cenazemiz önce Cizre’ye oradan da Şırnak’a götürülmüş. Şırnak’a kardeşimin cenazesini almaya giderken korkudan, cenaze almaya gittiğimizi söyleyemedik. Cizre’de özel hareket timleri bize hakaret ediyordu. Bu nedenle biz cenazemizi Cizre’de değil Şırnak’ta gömdük. Otopsi işlemine sadece Savcı girdi. Avukat otopside yoktu ve izin vermiyorlardı. Biz uzun bir süre, sokağa çıkma yasağının 11. gününden 23. gününe kadar çocuklar dahil, 36 kişi şuan gördüğümüz bahçede bulunan şu küçük alanda, 12 gün boyunca kaldık. Çünkü keskin nişancılar tepeden atış yaptığı için evin üst katları saldırılara hedef oldu. Bunun üzerine ilk etapta alt kata geçtik. Oranın da güvenli olmadığını görünce bahçede bulunan bodruma geçtik ve 12 gün boyunca 36 kişi orada kaldık. 13 çocuk bizimle bodrumda mahsur kaldı. Elektrik yoktu. Sobayı yaktığımızda da bacadan duman çıkması üzerine eve atış yapıyorlardı. Erzaklarımızı önceden stoklamıştık ve üst kata bırakmıştık. Aşağı kata indiğimizde üst kattaki erzaklara ulaşmamız zorlaştı. Sürüne sürüne yukarı çıkıp erzak almaya çalışıyorduk. Sokağa çıkma yasağının 23. gününde Sur Mahallesi’nden gruplar halinde çıktık. Çünkü hem saldırıların yoğunlaşması, yoğun top atışlarının yapılması, hem de zırhlı araçlardan evlerimizden çıkmamız aksi takdirde kimyasal silahlarla saldırı yapılacağı anonsu üzerine canımızı kurtarmak için 5-6 kişilik gruplarla evlerden açılan oyuklardan geçerek ana caddeye Nusaybin Caddesi’nde çıktık.

Evlerimize döndüğümüzde tüm eşyalarımızın kırıldığını gördük. Çocukların tabletlerini götürmüşlerdi. HDP ve Ahmet Türk ile Ahmet Kaya’nın tüm fotoğraflarını yırtmışlardı. Burada devlet bir soykırım yaptı. İnsanlar bodrumlarda yakıldı. Sokağa çıkma yasağı vardı buna rağmen insanlar keskin nişancılar tarafından evlerinde vuruldu. Bunları yaparak Cizre şahsında Kürtlerin onur ve şerefini kırmaya çalıştılar. Ama Cizre halkı diz çökmedi. Devlet 3 aylık bebek ile 70 yaşındaki dedeye terörist dedi. ‘Hendek’ diyorlar hendekler önceden çok yukarıda, sokak başlarındaydı. Hendekler problem olsaydı hendekler yukarıda, sokak başında olmasına rağmen, tepelerdeki keskin nişancılarla hareket eden her şeye ateş etmezlerdi. Devlet hendek sorununu önceden de çözebilirdi. Sorun hendek değildi, devlete göre sorun Kürtlerdi. Yasak kalktıktan sonra sivil giyimli kişiler bir iki defa eve geldiler, yeğenimi sordular. Sürekli baskı altındayız..

Önce tepeden bombardıman yapıldı, her taraf bombalanıp yıkıldıktan sonra sokaklara girdiler. Defalarca 155’i aradık çıkmak istediğimizi söyledik, biz bunu söyledikten sonra bizim bulunduğumuz yere daha çok ateş ediyorlardı. Kendimizi ihbar etmiş gibi olduk. Mesele hendek meselesi değildi, öyle olsaydı daha önceden hendekler açılmıştı fakat diyalog ile kapatılmıştı, yine diyalog ile kapatılabilirdi. Zırhlı araç ve zırhlı kepeçlerle işgal kuvvetleri gibi sokaklara girdiler” demıştır.

İbrahim Akan (15 Yaş)

Sokağa çıkma yasağında yaşam hakkı ihlal edilen 15 yaşındaki İbrahim Akan'ın Sur Site Mahallesiindeki taziye evi ziyaret edilmiş ve İbrahim Akan'ın ailesine taziye dilekleri iletilerek İbrahim Akan'ın babası dinlenmiştir. İbrahim Akan'ın Babası beyanında:

“Oğlum İbrahim 18 Aralık günü tepelerde bulunan keskin nişancılar tarafından Sur Mahallesinde bulunan evimizin bahçesindeki tuvalet kapısının önünde vurularak öldürüldü. Saat akşam 6 gibi, yemek yedik. Damadımız Kadir de bizdeydi. Eve gidecekti. İbrahim Kadir'i yolcularken bahçemizde bulunan lavabonun önünde vuruldu. Damadım Kadir de kolundan ağır bir şekilde yaralandı. Aynı atış İbrahim'i öldürdüğü gibi Kadir'i de yaraladı. Damadım Kadir sol kolundan yaralandı ve bir süre İstanbul'da tedavi gördü, halen iyileşmiş değil. Ambulansı 20 defa aradık ama ambulans gelmedi. İbrahim saatlerce yaralı bir şekilde yerde kaldı. Gece saatlerinde amcası İbrahim'i hastaneye götürdü ve kan kaybından hayatını kaybetti. Doktor 'erken gelse kurtulabilirdi' demiş. İbrahim'in otopsişi Şırnak'ta yapıldı ve Cizre'de gömüldü. Bize hastaneden haber verdiler ve cenazeyi almamızı söylediler. Ama o kadar yoğun saldırı altındaydık ki cenazemizi hastaneden almaya gidemedik. Evlerimizden çıkamadık, oğlumun cenazesini alamadık ve 28 gün sonra oğlum devlet tarafından Cizre'ye gömüldü. Şuan gömüldüğü yeri biliyorum ve mezarını ziyaret ediyorum. 24 gün boyunca Sur'da mahsur kaldık ve 25.gün buradan çıkarak yakın köylere gittik. 4-5 gündür yine evimize dönmüş durumdayız. Evlerimizde çok büyük hasarlar var. Kapılarımızı balyozlarla kırıp içeri girmişler. Oğlumun otopsi raporunu alamadık, bize henüz de verilmiş değil. İbrahim için 112'yi aradığımızda 112 bize 'devlet gelmemize izin vermiyor gelemiyoruz' şeklinde cevap veriyordu. 155'i de aradık, çıkacağız dedik, can güvenliğiniz yok çıkmayın dediler, bize yardıma kimse gelmedi. Evimizdeki tüm eşyaları kırmışlar. TV, çamaşır makinesi, kapı, su deposu hepsi kırılmış. 9 battaniyemiz alınmış, Maddi manevi zararımız büyük.” demiştir.

İbrahim Akan'ın yaşam hakkının ihlaline neden olan olayda yaralanan K.Ç. ise;

“18 Aralık'ta akşam saat 6 sularında kayınbiraderim İbrahim beni evden yolcularken Cizre Devlet Hastanesi'nin bulunduğu tepeden bir atış yapıldı ve ben sol kolumdan yaralandım, İbrahim de o olayda hayatını kaybetti. 112'yi aradık. Aradan saatler geçtikten sonra ambulans geldi. Cizre'de ilk müdahale yapılamadı. Sonrasında polisler eşliğinde beni Mardin'e sevk ettiler. Cizre'ye götürüldüğümde benim kıyafetlerimi aldılar. Mardin'den de İstanbul'a götürüldüm. İstanbul'da beni Vatan Emniyet Müdürlüğü'nde 2 gün, ağır yaralı vaziyette göz altında tuttular. Oysa ki ben olayın mağduruydum ve yaralanmıştım. Ona rağmen yaralı halde 2 gün gözaltında tutuldum. Beni İstanbul'da Çağlayan Adliyesi'nde savcı karşısına çıkardılar ve ifadem alındı, savcılıktan serbest bırakıldım. Barodan bir avukat atanmıştı. Kolum için ayrı zamanlarda bir defa Haseki bir defa da Baltalimanı Hastanesi'ne gittim. Tedavi olamazsam kolum sakat kalabilirmiş, şu an telefonumda kolumun ilk halinin fotoğrafı var. Baktığınızda ne kadar vahim bir yaralanma olduğunu görebilirsiniz. Ben tedavi görüp iyileşmek istiyorum” şeklinde beyanda bulunmuştur.

İbrahim Akan'ın yaşamını yitirdiği, K.Ç.'in yaralandığı evde inceleme yapılmış olup, bahçe girişinde sol tarafta tuvalet ve lavabonun bulunduğu yerde İbrahim'in vurulduğu ve K.Ç.'in yaralandığı beyan edilmiştir. Cizre Devlet Hastanesi'nin bulunduğu tepenin, İbrahim'in öldüğü yeri karşıdan çapraz bir konumdan gördüğü tespit edilmiştir. Evde yapılan incelemelerde kapıların kırık olduğu, televizyonun kırılmış olduğu, evde ve duvarlarında çok sayıda mermi izi bulunduğu, yine bazı duvarlarda derin oyukların açıldığı, evin damında bulunan su deposunun isabet aldığı ve kullanılamaz halde olduğu gözlemlenmiştir.

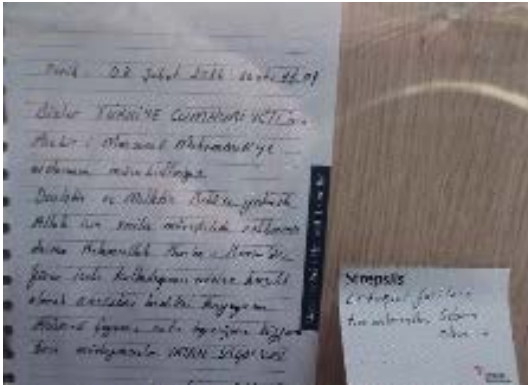
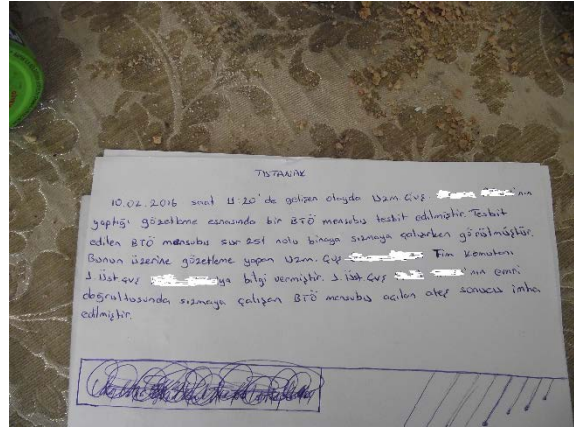
7 KARARGAH OLARAK KULLANILAN EVLER/AŞAĞILAYICI DAVRANIŞLAR

Cizre açısından çarpıcı bir durum da evlerin içinde tespit edilen yazılara ilişkindir. Evlerde tamamıyla dağınık ve pis bir halde uzun süreli yaşadığı tespit edilen kolluk kuvvetlerinin bu evlerde yaşayan kadınların kimliklerine, ne iş yaptıklarına, nasıl bir hayat sürdürdüklerine yönelik bilgiler edindikleri ve kadınların isimlerini yahut yaptıkları işleri (özellikle kamu kesiminde çalışanların) duvarlara cinsel saldırı ve yaşam tehdidi içeren yazılar bıraktıkları gözlemlenmiştir. İçinde yaşamadıkları ama arama adı altında dağıttıkları evlerde kadın iç çamaşırları, aile fotoğrafları özellikle ortada bırakılmış yahut özellikle yırtılmıştır. Kondomların yaygın olarak ev içlerinde bırakıldığı, etrafında başka evlerden getirdikleri yahut o evde yaşayan kadınların iç çamaşırlarının olduğu her şeyden önce olası cinsel saldırıların gerçekleşmiş olması şüphesini yaratmış olmakla birlikte, mahremiyetin bu denli şiddetli ihlali cinsel şiddetin açık bir biçimi olarak değerlendirilmiştir.

Mahallelerin girişinde bulunan yüksek katlı apartmanların bazılarında dış cepheden görülmesi mümkün olmayan tahribatlar yapıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan birinde (C. Apartmanında) yapılan incelemede ağırlıklı olarak

devlet memurlarının oturduğu belirtilmiştir. Apartman kapısının kırıldığı, apartmanın asansörünün tahrip edildiği, katlardaki her dairenin kapısının kırıldığı, evlerin içinde bulunan eşyaların (tenis raketleri de dahil olmak üzere) tahrip edildiği, bilgisayar, ziynet eşyası gibi eşyaların kayıp olduğu, bazı dairelerin yatakhane olarak kullanıldığı, güvenlik güçlerine dağıtılan konserve kutularının etrafta olduğu, dairelerin bir kısmında duvarlarda yazıların yazıldığı, giysilerin alındığı, bazı giysilerin, özel eşyaların, hatta taşınamayacak büyüklükteki elektronik eşyaların kırılarak zarar verildiği, bazı evlerde yatak üstüne insan dışkısı bırakıldığı görülmüştür. Balkonlarda çöp yığınları oluşmuştur. Kadınların iç çamaşırlarının ortalığa döküldüğü, kadın fotoğrafları üzerinde cinsel içerikli çizimlerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Bazı evlerin içinde operasyonla ilgili tutanaklar da tespit edilmiş ve fotoğraflanmıştır.

8 TOPLU ÖLÜMLER

Avukatların, Millevekili Faysal Sarıyıldız'ın ve Belediye görevlilerinin anlatımlarına göre bina bodrumlarına sığınan insanlar telefonla basın aracılığıyla yardım talep etmişlerdir. Bu yardım talebi üzerine avukatlar telefonla başvurulardan bazılarının ve ailelerinin onayını alarak Anayasa Mahkemesine (AYM) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) sağlık yardımına erişim ve devam eden müdahalenin durdurulması için **ihtiyati tedbir** talebinde bulunmuşlardır. Buna rağmen her iki yüksek mahkeme başvuru sahiplerinin sağlık hakkına erişim ile ilgili Şırnak Valiliği ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetine yazı yazmış ancak talep edilen ihtiyati tedbir kararını vermemişlerdir. Mahkemelerde ihtiyati tedbir talebiyle ilgili süreçler devam ederken sonradan bu inceleme sırasında öğrendiğimiz bilgiye göre başvuru sahiplerinin bulunduğu binalara yapılan operasyon ve müdahaleler sonucu başvuru sahiplerinin tamamı öldürülmüş ve cenazeleri tanınmayacak halde belediye cenaze nakil aracı ile Cizre Devlet hastanesine kaldırılmıştır. Görüşülen avukatlar, belediye yetkilileri ve halktan kişiler bodrumlara sığınan insanların yüksek mahkeme başvurularından sonuç alınamamasını ve bu insanların kurtarılamamasını "*yargıya olan güvenin bitimi*" olarak adlandırmış ve bu olayın "*insanlığa karşı suç kapsamında*" ele alınmasını talep etmişlerdir.

AYM ve AİHM'e yapılan Başvurular:

1. Bodrum: Mehmet Yavuzel ve diğerleri/Türkiye (AYM Başvuru No: 2016/1652)/(AİHM Başvuru No: 5317/16)
2. Bodrum: Mehmet Balcal ve diğerleri/Türkiye (AİHM Başvuru No: 8699/16) AYM
3. Bodrum: Derya Koç ve diğerleri/Türkiye (AİHM Başvuru No: 8536/16)

8.1 BODRUM İNCELEMELERİ

Cudi Mahallesi Bostancı Caddesi 23. numarada yer alan ev ve bodrum katında inceleme yapılmıştır.

Heyet ile birlikte yürüyerek Nusaybin caddesinden girilen Bostancı Caddesi 23. numarada yer alan eve gelindi. Sokağın her iki cephesinde yer alan binaların dış bölümlerinde çok sayıda ateşli silah, top, roket vb. cisimlerin yol açtığı hasarlar ve yıkımlar görüldü. Sokak ve ağır hasarlı binalar fotoğraflanmıştır.

Sokakta ve binanın önünde herhangi bir koruma bandının olmadığı, 1. bodrum olarak nitelendirilen Bostancı Caddesi 23. numarada yer alan dört katlı binanın ilk katı dışındaki

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

katlarının ve binanın girişi yıkılmış, bodruma doğru çökmüş olduğu, binaya buradan girilebildiği görülmüştür. Binanın Nusaybin caddesine göre sağındaki binanın da tamamen yıkılmış ve moloz yığını haline geldiği görülmüştür.

Resim: Birinci Bodrum

Binalarda yıkılma ve diğer tehlikelere karşı herhangi bir önlem alınmadığı izlendi.

Olay yeri incelemesine dair tanıklıklar:

Evlerde yakınları öldürülen insanların binaların önünde bekledikleri ve binaya giriş çıkış yaptıkları görüldü. Şırnak Barosu avukatları ve bina çevresinde bulunanlar;

- Binada ölen/öldürülen kişilerin binadan güvenlik güçleri tarafından çıkartıldığını,
- "Olay yerinde inceleme yapıp yapılmadığı, kayıtların bulunup bulunmadığı (fotoğraf, video ve yazılı belgeler), çıkarılan cenazelerin nasıl, hangi şekilde ve kimler tarafından hastanelere taşındığı, kişilerin giysilerinin bulunup bulunmadığı, bazı cenazelerin çıplak olarak hastanelere ve otopsi merkezlerine ulaştırılmış olduğundan bu giysilerin inceleme için alınıp alınmadığı" hususlarının bilinmediğini,
- Şayet inceleme için gönderilmişse nereye, ne zaman, nasıl ve kim tarafından gönderildiğine dair bilgilerin yer alması gereken tutanakların bulunup bulunmadığı bilgisinin dahi yasal temsilcilerine ulaştırılmadığını,
- Yasal temsilcilerinin bu süreçlerin hiç bir aşamasında yer almadığını,
- Otopsi süreçlerinde Minnesota Otopsi Protokolünün gereklerinin yerine getirilmediğini,
- Cenazelerde yapılan işlemlerin Adalet Bakanlığı tarafından yürütüldüğünü ve cenazelerin kimlikleri ile ölüm nedenlerine ilişkin bilginin aktarılmadığını, aileler olmaksızın cenazelerin defnedilmeye çalışıldığını,
- Sokağa çıkma yasakların bitmesinden sonra, binanın çevresi bantla kontrol altına alınmaya çalışılmışsa da koruma bantlarının güvenlik görevlilerince kaldırıldığını, binaların korumasının engellendiğini,
- Operasyonun tamamlanmasından sokağa çıkma yasaklarının kaldırıldığı tarihe kadar güvenlik güçlerinin binalarda temizlik yaptığını, çeşitli kısımları yıktığını ve binadan çıkartılan moloz ve diğer nesnelerin Dicle kıyısındaki çöplüklere atıldığını;
- Cizre Savcısı tarafından olay yeri incelemesi amacıyla 02.03.2016 tarihinde ilgili adrese geldiği, ancak binanın güvenli bulunmaması (yıkılma tehlikesi) nedeniyle içeriye olay yeri inceleme ekiplerinin giremediğini, heyette yer alan iki avukatın binanın

- bodrumuna girerek, telefonlarının aydınlatması suretiyle delilleri ve insan bedenine ait olduğunu düşündükleri vücut parçalarını toplayarak C. Savcısına teslim ettiklerini;
- Cizre'ye 03.03.2016 tarihinde gidip inceleme yapan insan hakları heyetinin bodruma gittiği sırada; yine olay yerinde herhangi bir önlem ve korumanın olmadığını, heyetin bodruma girerek insan bedenine ait kemikler ve eşyalar bulunduğunu ve bunları kayıt altına aldıklarını;

belirttiler.

8.1.1 1.BODRUMA İLİŞKİN GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELER

Heyetimizin ziyareti sırasında da; “binanın ve bodrum katının insanların girişine kapatılmadığı, olay yerinde bulunması muhtemel delillerin muhafazası için herhangi bir tedbir alınmadığı” tespit edilmiştir. Binanın çevresi dolaşıldığında arka bölümünde bir çıkış olduğu ve bodrum katına buradan da girilebildiği gözlenmiştir.

Bina içine giriş çıkış çevrede bulunan kişilerden rica edilerek sınırlandırılmış ve 06.03.2016 tarihinde saat 13.30 sularında binanın ön cephesinden içeri girilerek incelemelere başlanmıştır.

Binada yanık kokusu alındığı ve bodrum olarak nitelendirilen bölümün tuvalet, banyo, mutfak, hol ve odalardan oluşmuş bir mekan olduğu görülmüştür.

Bina içinde yanık kokusunun devam ettiği, tavanın ve hol duvarına ait olduğu düşünülen blokların ve molozların odalarda yer aldığı, zeminin molozlarla kaplı, duvarların ve tavanın yanık olduğu görülmüştür.

Girişte sol da yer alan ilk geniş odada kareleme yöntemiyle holden başlayarak “Bostanlı sokak yönüne doğru ileri ve sağa gidilerek” incelemelerde bulunulmuştur.

Odada ışık kaynakları (fener) kullanarak, “ateşli silah/patlayıcı ve insan bedenine ait olduğu düşünülen” deliller, ölçek kullanılarak numaralandırılmış ve fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır.

Odada insan bedenine ait olduğu düşünülen ve önemli ölçüde **kömürleşme derecesinde yanmış ve parçalanmış** oldukları için özellikleri morfolojik olarak ayırt edilemeyen

- Sağ bilekten kopmuş ve parmakların yer aldığı yanık bir el;
- Femur (uyluk) kemiğine ait boyun bölgesinden kopmuş bir kemik parçası, humerus başı (omuz) olduğu düşünülen kemik parçası
- Yanmış dokusuyla birlikte 4 kosta'nın (göğüs kemiği) olduğu kemik parçası;
- Küçük kemik parçaları;

- İkinci odada; kahverengi-sarı renkte, yaklaşık 7-8 cm uzunluğunda, bir yönde ısı etkisine bağlı etkiler gözlenen ve saç olduğu düşünülen materyal görülmüştür.

Diğer deliller kapsamında;

- Çok sayıda (0,9 cm çaplı, 4 cm uzunluğunda MKE yazılı) ile (üzerinde marka yer almayan çapı 1 cm üzerinde olan 4 cm uzunluğunda) mermi kovanları;Fotoğraflarda yer alan ve özellikleri ayrıştırılamayan dış bölümleri metal olan iki adet materyal;
- Odada molozların altında yer döşemesi için kullanılan malzemenin kimi bölümlerinde yanık bulguları saptanırken bu malzemenin altında yer alan döşemede yanık gözlenmemiştir.

Odalarda duvar köşelerinde yanıklara ait kül öbekleri görülmüştür. Belirlenerek kayıt altına alınmıştır. Bina girişinin hemen karşısında yer alan ve merdiven altına denk gelen bölümün ve banyoda yığılan moloz kütesinin yoğunluğu nedeniyle inceleme yapılamamıştır. Burada bulunan eşyaların ve malzemelerin bir kısmının “yanmış ve ıslak bulaşık olmasına karşın kimi plastik malzemelerde bu tür etkiler görülmemiştir.

Banyonun yanında yer alan mutfak bölümünde de yine benzer etkilerin olduğu, burada yer alan eşyalarda da yanma ve fiziksel müdahalelere bağlı hasarlar gözlenmiştir.

Cizre Belediyesi cenaze aracı görevlisi, tarihini hatırlamamakla birlikte bina önünde 26 ceset torbasının bulunduğunu, her ceset torbasının fermuarının açılarak içindeki cesedin erkek veya kadın olup olmadığının güvenlik personeli tarafından kontrol edildiğini, bütün cesetlerin çıplak olduğunu ve üzerlerinde hiçbir giysi olmadığını, sadece 2 cesedin vücut bütünlüğünün tam olduğunu, bu cesetlerde de yanık izleri olduğunu, geri kalan 24 cesedin vücut bütünlüğünün olmadığını, ciddi derecede yanıklar olduğunu, bazı ceset torbalarının 5 veya 10

kilo civarında ve yanmış vücut uzuvları bulunduğunu aktarmıştır. Sokaklardan alınan cenazelerin hepsinin çıplak olarak ceset torbalarına konmuş şekilde hazır bekletildiğini ve görevlerinin sadece bu ceset torbalarını alıp hastaneye veya belirtilen yerlere teslim etmek olduğunu ifade etmiştir.

Cenaze aracı görevlisi 6 Mart günü gördüğü binanın fiziki yapısı ile cenazeleri aldığı günkü binanın fiziki yapısının aynı olmadığını ifade etmiştir. Cenazeleri aldığı gün binanın yıkılmamış olduğunu sadece top mermileri ile zarar görmüş olduğunu, arada geçen zaman içerisinde ağır silahlarla yapılan atışlar ve top atışları sonucu binanın ağır hasarlı hale getirildiğini ifade etmiştir.

Binadaki çıplak gözle yapılan ; çok sayıda ağır silahlarla (roketatar, havan topu mermi vb.) oluşturduğu düşünülen hasarlar ve izler gözlenmiştir.

8.1.2 2. ve 3. Bodrum İncelemeleri

2. Bodrum: Narin Sokak No: 6

Cizre Belediyesi cenaze aracı görevlisi ile belediyede çalışan bir işçinin beyanları alınmıştır.

Narin Sokak 6 numaralı binanın toplamda 7 katlı olduğu, cenazeleri aldığı gün binanın tamamen yıkılmış olduğunu, cenaze aldıkları günden itibaren binadan hafriyat taşındığını ifade etmiştir. Bu binadan çıkarılan cenazelerin de tamamen çıplak ve yanmış bir halde ceset torbaları içerisine konduğunu ve sokak başından kendilerine verilerek

hastaneye götürülmelerinin istendiği belirtilmiştir. Birden çok kez değişik sayılarda ceset torbası taşındığını, sayısının 60'ın üzerinde olduğunu beyan etmiştir. 2. Bodrum binasının etrafındaki binaların da ciddi derecede hasar gördüğü gözlemlenmiştir.

Bina enkazının kaldırılması sırasında molozların altında ceset veya ceset parçaları olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

3. Bodrum: Beyazıt Sokak ve Akdeniz Sokak

3. Bodrum diye bilinen yeri ile ilgili yer tespiti yapacak görevli 6 Mart günü bir başka yerde görevli olduğu için hazır edilememiştir. Gerek Akdeniz Sokak gerekse de Beyazıt Sokak'tan çok sayıda cenaze toplandığı bilgisi edinilmiştir. Özellikle Akdeniz Sokak'ın başında bulunan köşe başındaki bina ağır hasarlı olarak her an yıkılacak şekilde zarar görmüştür. Dolayısıyla burada inceleme yapılamamıştır. Bina etrafında ve sokakta oldukça fazla sayıda ağır makineli tüfek, mermi kapsülleri, tank topu mermi kapsülleri ve diğer mühimmat parçaları görülmüştür.

Akdeniz Sokağın hemen yan paralelinde bulunan Beyazıt Sokaktaki binalardan bazılarının tamamen enkaza dönüştürüldüğü görülmüştür. Ayrıca Akdeniz Sokağın Nusaybin Caddesi'ne açıldığı, 3. bodrum olarak belirtilen binanın Nusaybin Caddesine sadece 100 metre mesafede

bulunduğu, bu sokaktaki binaların çok büyük bir kısmının ağır hasarlı hale getirildiği, yıkılmamış binaların duvarlarına nefret söylemlerinin yazıldığı görülmüştür.

Belediye cenaze aracı görevlilerinin verdiği bilgiye göre 15 Aralık 2015'ten 22 Şubat 2016 tarihine kadar bina bodrumlarından belediye görevlileri tarafından 141 cenazenin teslim alınarak Cizre Devlet Hastanesi morguna kaldırıldığı anlaşılmıştır.

Avukatlarla yapılan görüşmelerden edinilen bilgiler:

Türkiye Şırnak ili Cizre ilçesinde 14 Aralık 2015 tarihinden 2 Mart 2016 tarihine kadar geçen sürede uygulanan sokağa çıkma yasağında sürdürülen askeri operasyonlarda toplu olarak yaşamını yitiren kişilerin birçoğunun cenazesi çeşitli il ve ilçelerdeki morglarda kimlik tespiti için götürülmüştür. Bu cenazelerden 78'i Habur, 13'ü Şırnak, 28'i Urfa, 20'si Antep, 17'si Mardin, 16'sı Cizre ve 6'sı Malatya'da olmak üzere toplam 178'inin Adli Tıp morglarına kaldırıldığı, bunlardan bazılarının halen kimlik tespitinin yapılamadığı bilgisi de verilmiştir.

Dicle Nehri kenarındaki çöplükte yapılan gözlem

Dicle Nehri kenarındaki çöplüklere dökülen molozlar arasında insan bedenine ait parçalar bulunduğu ve Mv.Faysal Sarıyıldız tarafından giysili bir kol parçasına ait çekilmiş fotoğrafın heyetle paylaşılması üzerine heyet bu durumda inceleme yapmak amacıyla 06.03.2013 tarihinde Cizre C.Başsavcısı ile görüşmek üzere Cizre Adliyesine gitti. Şırnak Barosu avukatları bu konuda başvuru yapıldığını ve olay yeri inceleme heyetinin inceleme yapacağını söylemesi üzerine, heyet Başsavcı ile randevu talep etti. Başsavcının yerinde olmaması, öğleden sonra mesainin

başlamasına rağmen Başsavcının gelemebileceği ve yoğun olduğu bilgisi üzerine, Şırnak Barosu avukatları ile birlikte saat 14.00 sularında çöplük alanına gidildi.

Dicle Nehrinin kenarında geniş bir alanın çöplük olarak kullanıldığı, Cizre belediyesinin bu bölgeye çöp ve molozları döktüğü görüldü. Çöp dökmeye gelen, bir çöp traktörü sürücüsü mahallelerden toplanan çöp ve molozları bu alana döktüğünü söyledi. Çevrede bulunan çocukların da bu alanda oynadığı, dolaştığı, çevrede herhangi bir uyarı tabelası ve koruma olmadığı görüldü.

Çöpler arasında evsel atıkların yanı sıra, hayvan leşlerinin, inşaat atıklarının bulunduğu görüldü. Sözü edilen beden parçasının yanı sıra, başka bir beden parçası olup olmadığını anlamak amacıyla bir süre çöpler arasında dolaşıldı. Şırnak Barosu avukatlarının çocuklarla yaptığı görüşmeler sırasında; giysili bir kol parçasını köprünün altında nehre yaklaşık 10-15 m. mesafede bir yere gömüldüğü ve yerine belirterek açmaları üzerine, alanın koordinatlarını belirlemek amacıyla fotoğraflar çekildi. Toprakta yaklaşık 40-50 cm derinde, siyah bir

poşetle sarılmış bir nesne olduğu ve siyah poşetin aralanması ile; çürümekte olan ve özelliğini yitiren yeşilimsi-mavi bir giysi ile bunun içinde muhtemelen tanımlanan ve kola ait olduğu düşünülen çürümüş bir beden parçası görüldü. Fotoğraflama yapıldıktan sonra, olay yerinin ve sözü edilen parçanın incelenmesi için; avukatların C.savcılığına başvurarak bildirim yapması kararı üzerine, heyet 15.00 sularında nehir kenarından ayrıldı.

Sözü edilen parçanın bir hafta sonra Şırnak Barosundan bir avukat arkadaşımızın ihbarı sonucu çıkarıldığı ve inceleme için alındığı öğrenildi.

8.2 DEĞERLENDİRME

Bu binalarda toplu ölümlerin olması ve bu konuda AYM ve AİHM başvurularının bulunmasına karşın ölümlerin gerçekleşmiş olması; “ağır insan hakları ihlali yaşandığı düşünülen bu eylemin belgelenmesinin engellendiği ve insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirme yapılabileceği” kanaatine yol açmaktadır.

İnsan haklarının ihlal edildiği iddiasının olduğu olaylarda;

- Güvenlik güçleri ve olay yeri inceleme ekiplerinin hızla olay yerine gelerek olay yerini güvenlik zinciri altına alması, ortamda olası diğer öldürücü tehlikeleri ve patlayıcıları belirleyerek etkisiz hale getirmesi, delillerin kaybolmaması ve bozulmaması için çalışmaları koordine etmesi beklenir. Sokağa çıkma yasaklarından bir hafta sonra yapılan değerlendirmelerde hala bu konularda gerekli adımlar atılmamıştır. Çocuklar, sivil insanlar, olay yerinde inceleme yapan heyetlerin ve belediye görevlilerinin tehdit altında hareket ettikleri gözlenmiştir.
- Olay yeri inceleme çalışmalarında amaç, hızla olay yerinde var olan olayla ilgili kanıtlara ulaşarak olayı ve sorumluları belirlemek, gerçekleştirilebilecek diğer olayları engellemek; olay yerinde var olan tüm kanıtların toplanmasını, olaya tanık olanların aktarımlarının doğru ve objektif olarak alınmasını, olaya ait tüm kayıtların ve belgelerin toplanmasını sağlamaktır.
- Olay yerinin tümünü içerecek fotoğraf, video kaydı ve olay yerine ilişkin krokilerin hazırlanıp hazırlanmadığı bilinmemektedir. Bu değerlendirmelerin yapıldığı sırada ölen/yaralanan kişilerin yakınları ve yasal temsilcileri incelemelerde bulunmamıştır.
- Hakikate ulaşmak ve adaleti gerçekleştirmek için resmi verilerin yanı sıra tüm verilerin; tanıklar tarafından tutulmuş kayıtlara ulaşılması, toplanması ve olaya değerlendirilmesi hedeflenmelidir. Hala bu yönde atılan herhangi bir çaba gözlenmemiştir.

- Olay yerine giden savcının binanın durumunu güvenli bulmayıp, güvenlik gerekçesiyle girmek istememesi ve olay yeri inceleme ekiplerinin girmesine onay vermemesi anlaşılır bir durum gibi gözükmekle birlikte;
- C.Savcısının avukatların bodrumlara girerek delil toplayabileceğini söylemesi ve toplanan delilleri alması,
- Binadaki güvenlik tehdidi konusunda inceleme yapılması talebinde bulunması ve değerlendirme sonuçlanana kadar binaya girişi yasaklayarak koruma sağlaması ve delilleri güvence altında tutması beklenirken, bu adımların hiçbiri atılmaması ve insanların binaya girip çıkmaya devam etmesi anlaşılır bir durum değildir.
- Olay yerlerinde dışarıdan hiç bir şey sokulmaması ve yabancı hiçbir nesne, biyolojik örnek buluşturılmaması gerektiği halde, ortamdaki kanıtlar uzaklaştırıldığı gibi ortama yabancı cisimlerin de taşındığı düşüncesi oluşmuştur.
- Delillerin olay yeri keşfinden sonra dahi korunması ve toplanması sağlanamamış, inceleme heyetlerinin her incelemede farklı delillerle karşılaşmasına neden olan ve ortamda var olan delillerin yaşanan olayla bağının kurulmasını güçleştiren sonuçlar yaşanmasına neden olmuştur.
- Olay sonrası otopsi ve kimliklendirme işlemlerinde de çeşitli sorunlar dikkati çekmiştir. Kayıp yakınlarına ve kamuoyuna sağlıklı bilgi akışı sağlanamamış, halkla ilişkiler ve psikososyal destek faaliyetleri düşünülmemiştir.
- Bu süreçte ATK Yönetmeliği iki kez değiştirilmiştir.

7 Ocak 2016 tarihli ve 29586 sayılı Resmî Gazete’de:

Uygulama Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinde yer alan “belediyeye teslim edilir.” ibaresi “belediyeye veya mülki idare amirliğine teslim edilir. Kimliği tespit edilmiş olmasına rağmen ailesi veya yakınları tarafından üç gün içinde teslim alınmayan cesetler de belediyeye veya mülki idare amirliğine gömülmek üzere teslim edilir.” şeklinde değiştirilmiş ve aynı bende “cevap verilmeyen” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya cevap verilmesine rağmen ailesi, yakınları veya yetkili temsilciliklerce üç gün içinde teslim alınmayan” ibaresi eklenirken;

16 Ocak 2016 tarihinde 29595 sayılı Resmî Gazete’de:

“Cesedin teslim veya gömülme işlemleri sırasında kamu düzeninin bozulabileceği veya toplumsal olayların meydana gelebileceği ya da suç işlenebileceği mülki idare amirince değerlendirildiği takdirde cesetler, gömülmek üzere doğrudan mülki idare amirliğine teslim edilir.” şeklinde düzenlemeye yer verilerek yerel yönetimler tümüyle devreden çıkartılmıştır.

- Ayrıca, “Mezarlık Yerlerinin İnşası ile Cenaze Nakil ve Defin İşlemleri Hakkında Yönetmelik” e de değişiklik yapılmıştır.

16 Ocak 2016 tarihinde 29595 sayılı Resmî Gazete’de :

“Adli Tıp Kurumu Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi uyarınca gömülmek üzere ailesine veya yakınlarına ya da belediyeye teslim edilen cenazeler, **yirmi dört saat içinde** defnedilir. Zorunlu hallerde mülki idare amiri tarafından bu süre uzatılabilir. Süresi içinde defin işlemi yapılmayan cenazeler, mülki idare amirinin kararıyla bulunduğu yerden alınarak gömülür.”

(...)

“Mülki idare amiri tarafından alınacak tedbirler

MADDE 42/A – (1) Halkın sağlığı, huzur ve esenliği ile kamu düzeni ve güvenliğinin olumsuz etkilendiğinin mülki idare amiri tarafından tespit edilmesi durumunda bu

Yönetmelikteki iş ve işlemlerin yapılması için mülki idare amirince gerekli tedbirler alınabilir.” şeklinde Yönetmeliğe iki madde eklenmiştir.

- Bu düzenlemeler, toplumda “delillerin karartılması, cenazelerin ailelerden kaçırılarak cenazelerin kimsesizler mezarlığına gömüleceği duygusunu yaratmaktadır. Otopsi işlemlerinde avukatların ve bağımsız uzmanların yer almasının engellenmesi, kimliklendirme işlemleri tamamlanmadan cenazelerin hızla gömülmesi ve kimlikleri karıştırılan cenazelerin mezardan çıkartılması bu duyguları güçlendirmektedir.
- Ayrıca; yaşayanlarda “ölülerine karşı son görevlerini yerine getiremediği, inançları ve gelenekleri doğrultusunda tören düzenleyememeleri ve yas süreçlerinin tamamlanmamasından kaynaklanan travmalara yol açmaktadır. Sokağa çıkma yasağı olan dönemde cenazelerin sokaklarda bekletilmesi, gömülememesi veya cenazelere yönelik yapıldığı ifade edilen olumsuz eylemlerle birlikte düşünüldüğünde; tüm bu yaşananlar toplumda “ölüleri üzerinden gerçekleştirilen bir cezalandırma ve ötekileştirme” ile karşı karşıya kalındığı duygusunun yerleşmesine neden olmaktadır.

9 ÇOCUKLARIN DURUMUNA İLİŞKİN GÖZLEMLER

Gözlem raporunun bu bölümü Cizre’de çocukların yaşadıklarına odaklanmaktadır. *2013 TUİK verilerine göre Cizre’deki çocuk nüfusu 70.957’dir.* 14 Ağustos 2015’te başlayan sokağa çıkma yasaklarının ardından, Cizre’den göç etmek zorunda kalan kişi sayısı -dolayısıyla çocuk sayısı- net değildir. Buna ilişkin bir rakam olmamasına karşın, yapılan ziyaret sırasında özellikle 14 Aralık 2015’te başlayan ikinci kez ilan edilen sokağa çıkma yasağının 19. gününden itibaren çok sayıda kişinin yaşadıkları mahalleden çıkmak zorunda kaldığı, başka mahallelere taşındığı ve bunlar arasında da çok fazla çocuğun olduğu belirtilmiştir.

Sokağa çıkma yasakları boyunca çocukların yaşadıklarına ilişkin gözlemler şöyledir:

9.1 ÇOCUK ÖLÜMLERİ VE YARALANMALARI

TİHV'nın sokağa çıkmaya yasaklarında yaşam hakkı ihlalleriyle ilgili raporundaki verilere göre 16 Ağustos 2015 ile 18 mart 2016 tarihleri arasından Cizre’de en az 38 çocuk yaşamını kaybetmiştir. Yaşamını kaybeden çocukların yaş aralığı 35 günlük bebek ile 18 yaş arasında değişmektedir. Ayrıca hala cenazeleri teşhis edilemeyenler arasında çocukların olabileceği pek çok kişi tarafından belirtilmiştir.

Genel olarak yapılan görüşmelerde belirlenen en somut problem, yaralanmış çocukların çatışma ortamından acilen ve tedavi görmek üzere çıkartılamamasıdır.

Buna ilişkin olarak tanık bir baba:

“Komşumuz yaralı çocuğunu beyaz bayrakla hastaneye götürmeye çalıştı ancak ona da ateş açtılar” şeklinde beyanda bulunmuş ve bunun sadece yaralanma durumunda değil herhangi bir hastalık durumunda da yaşandığını, çocukların hastaneye götürülemediğini söylemiştir.

Ölü ve yaralı çocuklara ilişkin net bir veri bulunmamaktadır. Yaralı çocukların şu anki durumları, ihtiyaçları ve nerede olduklarıyla da ilgili kesin bir bilgi elde edilememiştir. Dolayısıyla, yaralanma sonucunda oluşabilecek kalıcı sakatlık vb. durumların olup olmadığı da gözlem ziyareti sırasında belirlenememiştir.

9.2 YARALANMA VE ÖLÜMLERE TANIKLIK

Çocukların, sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan ölümlere ve yaralanmalara bizzat tanık oldukları belirtilmiştir.

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

Nur Mahallesi'nde yapılan görüşmelerde; ebeveynler, çocukların -ölümle sonuçlanan ya da sonuçlanmayan- yaşam hakkı ihlallerine tanıklık ettiklerini anlatmışlardır. Nur Mahallesi'nde yaşayan 3 çocuk sahibi A:

“Evimizin önünde kurşunla omzumdan yaralanmışım. İlk başta fark etmedim. Kanayınca anladım. Kanı görünce çocuklar bağırmaya başladılar. Çok korktular. Uzun süre omzumu kendim sardım”.

Sokağa çıkma yasakları sırasında, sokağa çıkan herkese ateş açıldığını söyleyen A.; “Hastaneye gidemeyince evlerin duvarlarına yaslanarak hastanede çalışan komşuya gittim. Yarayı o dikti” demiştir.

Bu süreçte çocuklarının çok büyük bir kaygıya kapıldığını, onları sakinleştirmekte güçlük çektiğini belirten A., doktora, omzundaki yarayı Cizre'den çıktıktan sonra gösterebildiğini ve doktorun ameliyat olması gerektiğini söylediğini belirtmiştir.

A. konuyla ilgili; *“Bu yaşananların ardından çocuklarımı daha fazla endişelendiremem, bu yüzden ameliyat olmayacağım”* şeklinde konuşmuştur.

9.3 SAĞLIĞA ERİŞİM

Çocukların sağlık hakkına erişimleriyle ilgili bilgiler sağlık bölümünde ayrıntılı şekilde yer almaktadır. Bu süreçte çocukların düzenli sağlık kontrollerinin, aşılamaalarının yapılmadığı görüşme yapılan tüm ebeveynler tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca yapılan görüşmeler sırasında ebeveynler, yasaklar boyunca çocuklarını hastaneye götüremediklerini belirtmişlerdir.

Cudi Mahallesi'nde bir anne; çocuğunun bronşit olmasına, nefes alamaz hale gelmesine karşın onu hiçbir şekilde hastaneye götüremediğini beyan etmiştir.

Bir başka anne ise; çocuğunun bademciklerinin şiştiğini, doktora gidemedikleri gibi ilaç da alamadıklarını belirtmiş ve çocuğunun tedavisine ilişkin olarak;

“Sirkeli su ile idare ettik. Hastalandı, çünkü buz gibi suda yıkanmak zorunda kaldı çocuklarımız” şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

Bir başka anne de; yasaklar dolayısıyla göç etmek zorunda kaldıkları Gaziantep'te, çocuğu hastalandığında onu Düztepe Sağlık Ocağı'na götürdüğünü ancak doktorun Cizre'den geldiklerini öğrenince çocuğuyla ilgilenmediğini anlatmış, bu konuda herhangi bir şikâyet ya da başvuru vb. yapıp yapmadıkları sorulduğunda da yapmadıklarını söylemiştir.

9.4 ÇOCUKLARIN RUH SAĞLIĞI

Çocukların ruh sağlığına ilişkin genel durumun ne olduğuna dair bilgi ve gözlemler, hem çocuklarla yapılan hem de öğretmenler ve ebeveynlerle yapılan bire bir görüşmeler sırasında edinilmiştir.

Genel olarak tüm yetişkinler; çocukların psikolojik olarak bu süreçten çok ciddi bir şekilde olumsuz olarak etkilendiğini belirtmişlerdir.

Cizre'de görev yapan öğretmenlerden S.U.; konuyla ilgili olarak: *“En yaramaz çocuğum artık yaramaz değil”* şeklinde beyanda bulunurken; Cizre'de gazetecilik yapan M. A. ise; kendi yakın çevresindeki pek çok çocuğun artık hiç konuşmadığını belirtmiştir.

Çocukların yasaklardan sonra konuşmadıklarına ilişkin bir diğer tanıklık da Mümin Heybet Ortaokulu'nda yapılan veli görüşmesi sırasında ebeveynler tarafından dile getirilmiştir.

Yine bir baba, çocuklarının durumunu: *“Çocuklarımız artık hiç konuşmuyor”* şeklinde tanımlamıştır.

Bütün bu süreçte yaşananların etkisiyle, çocukların “derin bir korku yaşadıklarını” belirten ebeveynlerden bazıları çocuklarının uykudan sıçrayarak uyandıklarını, uykuya dalmakta zorluk çektiklerini, en ufak bir sestten irkildiklerini ifade etmişlerdir.

Bununla ilgili olarak bir anne 10 yaşındaki çocuğuyla ilgili olarak; *“Kızım 10 yaşında ve ilk kez yasaklarda altına kaçırmaya başladı”* şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

Yine bir baba, mahallelerindeki tüm evlerin yıkılmasına rağmen kendi evlerinin görece sağlam olduğunu ama içeriye girmekte zorluk çektiklerini, çocuğunun ise hiçbir şekilde eve girmek istemediğini ve eve girmekten çok korktuğunu anlatarak ; *“Biz bile girmeye korkuyoruz çocuklarımız nasıl girsin”* şeklinde beyanda bulunmuştur.

Evleri yıkılmış bir baba ise 12 yaşındaki kızıyla ilgili; *“Kızım her gece 'hani evimiz, hani evimiz' diye ağlıyor”* demiştir. Bir başka baba da kızının 2 yaşında olmasına karşın sürekli tank ve top seslerini “taklit ettiğini” bildirmiştir. 8 yaşında oğlu olan bir anne; *“Benim oğlum uykusunda 'anne anne sesler geliyor öldürecekler bizi' diye ağlıyor”* şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

Öğretmenler yapılan görüşmelerde, çocuklarda genel olarak gözlemledikleri etkileri şöyle anlatmışlardır:

- Gelecek beklentilerinin kesintiye uğraması
- Uyku bozuklukları
- Korku, irkilme, ses korkusu
- Depresyon
- Düzensiz hayatın verdiği bir kaygı ve dikkat dağınıklığı
- Çatışma dönemlerinde 12-13 saat uyumama ya da uzun süre uyuma
- Konuşmama sorunu
- “Askerler gelecek” kaygısı

Heyetin ziyaret tarihinde, 6 Mart 2016'da, gece geç vakitlerde, Cizre'nin tamamına yayılan yeniden “tek taraflı” silah seslerinin duyulduğu belirtilmiştir. Cizre'de yaşayanlar tarafından bu tür silah seslerinin karşılıklı bir çatışmadan mı yoksa tek taraflı bir silah kullanımından mı olup olmadığı artık tanımlanabilirken; çocukların bu seslerden çok korktukları, “polisler gelecek” şeklinde ağladıkları ve tüm gece boyunca uyuyamadıkları bildirilmiştir.

9.5 KENT VE YAŞAM ALANLARI

Yasaklar sırasında çocuklar hiçbir şekilde sokağa çıkamamışlar ve dolayısıyla çocukların günlük yaşam pratikleri kesintiye uğramıştır.

4. sınıf öğrencisi bir çocuk:

“Sokağa çıkma yasağı var dediler. Tamam, sokağa çıkma yasağı var da niye silahlar, bombalar atılıyor onu anlamadım hiç. Annem hep kızdı bana. Dışarı çıkma diye. Bahçeye bile çıkınca kızdı. Çok sıkıldım. Oynamak istedim. Okuluma gitmek istedim. Öğretmenimi aradı annem, cevap vermedi. Sonra da köye gittik” şeklinde beyanda bulunmuştur.

Konak Mahallesiinde görüşme yapılan 12 yaşındaki bir çocuk ise; Konak Mahallesiinde yaşadığını, yasaklar boyunca dışarıya hiç çıkamadığını çünkü hiç izin verilmediğini, yine de çıkmayı denediklerinde askerlerin gaz attıklarını ifade etmiştir.

Dışarıda ve evlerde arama yapıldığını, marketlerin kapatıldığını, okul bahçesine bile giremediklerini söyleyen çocuk,
"Bizim mahallede hendek ve çatışma yoktu"
şeklinde ekleme yapmıştır.

9.6 BESLENME

Nur Mahallesinde yapılan görüşmelerde evleri tamamen yaşanamaz hale gelen bir aile; yasaklar sırasında mahalleden çıkıp köye gidene kadar, gıdaya ulaşım konusunda ciddi sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Evde kalan malzemelerle idare ettiklerini ama bu durumun çocukları da etkilediğini, zaman zaman bu durumla ilgili korkularını dile getirdiklerini anlatmışlardır.

Yasakların kaldırılmasının ardından evlerine geri dönen insanlar ciddi sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Evlerin yıkılması, elektrik ve su kesintilerinin olması ve maddi koşullar sebebiyle bir çok kimsenin gıda ihtiyacının olduğu gözlenmiştir. Bu konuda Rojava Derneği'nin gönüllüleri; tespit ettikleri kişilere gıda yardımı yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak gıda yardımına ihtiyacı olan kişi sayısı tespit edilirken, kaçının çocuk olduğu bilgisi üzerinde durulamadığı ayrıca dile getirilmiştir.

9.7 BARINMA, ÇEVRESEL RİSKLER

Nur, Cudi, Sur ve Yafes mahallerinde çok fazla çocuğun evi ağır hasar görmüş, yıkılmış ya da hiçbir şekilde yaşanmaz hale gelmiştir.

Yasaklar sırasında mahallelerden çıkarak göç etmek zorunda kalan çocuklar ebeveynleriyle birlikte sokağa çıkma yasaklarının kaldırılmasının ardından evlerine dönmüşlerdir. Bazı aileler çocuklarıyla birlikte bu hasarlı ve yıkık evlerin içerisinde yaşanabilir alanlar oluşturarak-bu alanları onararak yaşamaya çalışmaktadır. Ancak hasar ve yıkımlar çocukların güvenliği açısından ciddi tehlikeler oluşturmaktadır.

Ev içerisinde bulunan inşaat atıkları, yıkıntı kalıntıları çocuklara fiziksel zarar verebilecek riskler oluşturmaktadır.

Ayrıca mahallelerde, sokaklarda; yıkık binaların parçaları, yıkılmış duvarlar- devrilmiş direkler, büyük demir parçaları, açık elektrik kabloları bulunmaktadır. Tüm bunlar da yine çocuklar açısından benzer şekilde kesici, yaralayıcı ve hatta öldürücü riskler oluşturmaktadır.

Ayrıca Cudi Mahallesinde toplu ölümlerin gerçekleştiği bodrumlar; hem Cizre'de yaşayanlar hem de dışarıdan gelen heyetler için bir ilgi odağı olmuştur. Çocuklar bu bodrumların çevresinde uzun süreli vakit geçirmektedir.

Mahallelerde çalışma yürüten Rojava Derneği gönüllüsü; bodrumda yakınlarını kaybedenlerin acı ve ağrılarına tanık olan çocukların bodrumlara girdiklerini, burada olan biteni anlamaya çalıştıklarını dile getirmiştir.

Sokağa Çıkma Yaşamının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

Bodrumlar, çocuklar açısından benzer fiziksel riskler taşımaktadır. Çocukların bodrumlara girmesini engelleyecek uyarılar bulunmamaktadır.

Görüşmelerin yapıldığı Cudi ve Nur Mahallelerinde; her an yıkılabilme olasılığı bulunan ağır hasarlı binalar bulunmaktadır. Çocuklar bu binaların yakınında bulunabilmekte, binalardan düşebilecek parçalar ya da olası bir yıkım sırasında zarar görebilme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.

Ayrıca yapılan gözlemlerde, çocukların bu yıkık binaları oyun alanlarına dönüştürdükleri de tespit edilmiştir.

Gözlem yapan heyet; bir grup çocuğun, binalar arasında buldukları demir parçalarını taşıdıklarını görmüş, çocuklara bu demir parçalarını ne yapacakları sorulduğunda hurdacıya satacaklarını belirtmişlerdir.

9.8 ÇATIŞMA ATIKLARI, MAYINLAR

Çocuklar için çevresel risk oluşturabilecek bir başka konu da “çatışma atıkları”dır. Çatışmaların yoğun yaşandığı mahallelerde ve kentin her yerinde çatışma atıklarının olduğu düşünülmektedir. Ancak bu konuda herhangi bir tarama, önleyici ya da bilgilendirici bir çalışma bulunmamaktadır. Çocuklar, mahallelerde rastgele gezinebilmektedirler.

Konuyla ilgili Cudi Mahallesi sakinlerinden K.;

“Hergün atıklardan patlamalar oluyor, çocuklara her an bir şey olabilir”

şeklinde endişesini dile getirmiştir.

Konuya ilişkin önleyici- koruyucu bir planlama henüz oluşturulmamıştır.

Ayrıca okul ziyaretleri sırasında Kadioğlu İlkokulu’nun Kamışlı sınırına çok yakın olduğu görülmüştür. Okulun sınır bölgesinde yer alması ve sınırda kara mayınlarının bulunma olasılığı çocukları, mayınlardan zarar görmeleri ve yaşamlarını kaybetme riskleriyle karşı karşıya getirmektedir.

Sokağa Çıkma Yaşamının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

9.9 YERİNDEN EDİLME

Yasaklar sırasında kaç çocuğun yerinden edildiğine ilişkin net bir veri bulunmamaktadır. Ancak yapılan görüşmelerde Cizre’de yaşayanların üçte ikisinin evlerini terk ederek, çevre köyler başta olmak üzere başka illere göç ettikleri belirtilmiştir.

Nur Mahallesi’nde yapılan görüşmelerde, D. Ailesi; yasakların 19. gününden sonra Cizre’nin Çavuşköyü’ne giderek 5 aile ile aynı evde kaldıklarını, onların ardından köye pek çok ailenin daha geldiğini, köy nüfusunun çok arttığını belirtmişlerdir. Gıda konusunda çok fazla sıkıntının yaşanmadığını ancak ısınma ve elektrik kesintileri nedeniyle ciddi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu süreçte doktora gidemediklerini, ilaç kullanamadıklarını anlatmışlardır. Çocuklarının soğuk hava sebebiyle hastalanmalarına karşın tedaviye erişimlerinin mümkün olmadığını da dile getirmişlerdir.

A.; çocuklarının bu sürede büyük bir belirsizlik yaşadığını, bu yüzden de çocuklarının davranışlarında bazı değişimler gözlediğini de aktarmıştır. 9 yaşındaki oğulları A.’nın “bize kötü birşey mi olacak” sorusunu sorduğunu, 7 yaşındaki kızları B.’nin okula başladığı bu yıl okuluna devam edemediği için çok üzgün olduğunu paylaşmıştır. 13 yaşındaki kızları N.’nin ise okul başarısını çok önemseydiğini, okula gidemediği için dersleriyle ilgili endişelendiğini söylemiştir.

9.10 GÖZALTINA ALINMA, TUTUKLANMA VE BUNA BAĞLI HAK İHLALLERİ

Yasaklar sırasında çocukların gözaltına alınmaları ve tutuklanmalarıyla ilgili, ilçede yaşayan Şırnak Barosu’na bağlı iki avukat ile görüşülmüştür. Heyet ziyareti tarihinde; avukatlar bu konuda net bir bilgiye sahip olmadıklarını, bu süreçte gözaltıların olduğunu düşündüklerini ancak sokağa çıkma yasakları sebebiyle herhangi bir şekilde müdafilik talebinin kendilerine iletilmediğini dile getirmişlerdir.

9.11 SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI SONRASI ÇOCUKLARIN ALGILARINA İLİŞKİN BAZI GÖZLEMLER

Sokağa çıkma yasakları ve ardından yaşananları nasıl algıladıkları üzerine çocuklarla yapılmış görüşmeler, öğretmen ve ebeveynlerin aktardıkları bilgilere göre edinilen gözlemler şöyledir:

- Bazı çocuklar polisten özel olarak korkarken bazı çocuklar özel hareket polislerine karşı son derece korkusuzca ve aslında risk taşıyor şekilde meydan okur bir tutum içindedir.
- Öğretmenlerden verilen bilgiler, çocukların örgüte katılım isteklerinin arttığı yönündedir. Bu bilgi, polislerin yeniden saldırma olasılığına karşı çocukların evlerini korumak için daha iyi savaşıma isteği taşıdıkları yönündeki beyanlarına dayanmaktadır.
- 10 yaşındaki çocuk “askerleri daha iyi, polisleri daha kötü kişiler” olarak tanımlamaktadır.
- Göç etmek zorunda kalmış bir çocuk; rapor sırasında yazılı olarak verdiği beyanda bir daha Cizre’ye dönmek istemediğini belirtmiş “O kadar çok inanılmaz şey oldu, o kadar acılar çektik ki herşeyden soğumuşuz” şeklinde konuşmuştur.
- Çocukların olan bitene anlama veremedikleri gözlenmiştir. 14 yaşındaki M. okulunu yarıda kesip eğitimine Batman’da devam ettiğini, ama bunu hiç istemediğini ve bunu neden yaşadıklarını anlayamadığını aktarmıştır.
- 13 yaşındaki bir kız çocuğu da yine yazılı olarak ; “Biz niye sürekli eve hapsedildik, niye evlerimiz tarandı, baskınlar yapıldı, canımıza kast edildi? Bizim batıdaki kardeşlerimizden farkımız nedir?” şeklinde görüşünü bildirmiştir.

10 EĞİTİM

Cizre’de eğitim hakkına ilişkin gözlemler Eğitim Sen Cizre Temsilcisi, Şırnak Eğitim Sen Şube Başkanı, Cizre’de görev yapan öğretmenler ve okul yöneticileriyle yapılan görüşmeler sırasında edinilmiştir. Ayrıca Mümin Heybet Ortaokulu’nda yapılan veli görüşmesi de bu gözlemlere ışık tutmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre Cizre’de 41.127 çocuk okullara kayıtlıdır. İlçede bulunan 104 eğitim kurumununun 47’si ilkokul ve ortaokul iken genel orta öğretim kurum sayısı 40, Mesleki ve Teknik okulların sayısı 36’dır. Cizre’de görev yapan öğretmen sayısı ise 1298’dir.

Cizre’de okullar 14 Aralık 2015 tarihinden itibaren kapalı olup, eğitim bu tarihten itibaren durmuştur. Yasaklardan sonra eğitimin ilk kez, 7 Mart 2016’da başlayacağı bilgisi verilmiştir. Ancak bu bilgiye herkesin sahip olmadığı görülmüştür. Çocuklarla yapılan görüşmelerde bazı çocukların, okulların açılma tarihini bilmedikleri, kendilerine herhangi bir bilginin ulaşmadığı gözlemlenmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenler; 14 Aralık 2015 tarihinden bir hafta önce, Cizre’de görev yapan tüm öğretmenlere SMS mesajıyla *“Tüm öğretmenler ve yöneticiler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 14 Aralık 2015 tarihinden itibaren hizmet içi eğitim seminerine alınmıştır”* bilgisinin iletildiğini söylemişlerdir. Bu mesajın ardından pek çok öğretmenin ilçeyi terk ettiği aktarılmıştır.

6 Mart 2016’da Cizre Fen Lisesi’nde bulunan çocuklarla yapılan görüşmelerde çocuklar konuyla ilgili; *“Öğretmenlerimize gelen telefon mesajlarından bir hafta öncesinde öğretmenlerimiz bize ‘Artık okula gelmeyebilirsiniz çok az öğrenci devam ediyor zaten demişlerdi.’* şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Çocuklar, öğretmenlerinin kendilerine böyle söyledikten sonra tüm okulların boşaltıldığını anlatmışlardır.

Yapılan görüşmeler sırasında çocukların; yasaklardan önce öğretmenlerine MEB’den mesaj gelip Cizre’den ayrılmalarının söylendiği bilgisine sahip oldukları gözlemlenmiştir.

10.1 EĞİTİM KURUMLARININ KARARGÂH OLARAK KULLANILMASI

Yapılan tüm görüşmelerde bazı okulların henüz boşaltılmadan karargâh olarak kullanılması için hazırlık yapıldığı belirtilmiştir. Ahmet El Cezire İlkokulu Müdürü’nün konuyla ilgili beyanı şöyledir:

“Yasaklar başlamadan önce okul boşaltıldı, resmi evraklar yakıldı, sınıflara sobalar kuruldu, okulun ön cephesine keskin nişancılar için yerler yapıldı”

Okulların yasaklardan önce karargâh olarak hazırlanmasına ilişkin bir başka örnek de, ilçe merkezinde bulunan Kaymakamlık Binasının karşısındaki Mümin Heybet Ortaokulu’dur. Okul ziyareti sırasında bir okul öğretmeni; okulun pencerelerinin yasaklardan bir hafta önce çelik tellerle kapatıldığını, okul bahçesinin duvarına ek bir duvar örülerek bu duvarın yükseltildiğini ve tellerle kaplandığını anlatmıştır.

Okulun karargâh olarak kullanılmaya hazır hale getirildiğini söyleyen öğretmen; çatışmaların ilçe merkezine yayılmamış olmasından dolayı, okulun karargâh olarak kullanılmadığını düşündüğünü paylaşmıştır.

Yapılan değişikliklerin, okulun açılmasına rağmen aynı şekilde durduğu gözlenmiştir.

Her ne kadar bu okul kullanılmamış olsa da, yasaklar sırasında sosyal medyada da yankı bulan okulların karargâh olarak kullanıldığı iddiaları, heyet tarafından da doğrulanmıştır.

Heyet 6 Mart günü karargâha çevrilen eğitim kurumlarının bazılarını ziyaret etmiştir. Mahallelere ve okullara göre edinilen gözlemler şöyledir:

KONAK MAHALLESİ

- Cizre Çok Programlı Anadolu Lisesi:

Eğitimin başlamasına bir gün kalmışken okulun karargah olarak kullanılmaya devam edildiği gözlenmiştir. Okula girmek mümkün olmamıştır.

- Hacı Ahmet Aslan Ercan Anaokulu:

Yasaklar süresince karargâh olarak kullanıldığı belirtilen okulun, ziyaret sırasında boşaltıldığı görülmüştür. Ancak okulun tüm kapıları kapalı olduğu için içeri girmek mümkün olmamıştır. Okulun bahçesinde siper olarak kullanılan çuvallar görülmüş, cam ve kapıların, kalın çelik tellerle kaplanmış olduğu dikkat çekmiştir.

- Cizre Fen Lisesi:

Okul binası, eğitimin başlamasından bir gün önce yani 6 Mart 2016 tarihinde sabah saatlerinde boşaltılmıştır. Bahçede siper olarak kullanılan çuvallar görülürken, cam ve kapıların kalın, çelik tellerle kaplandığı tespit edilmiştir. Ziyaret sırasında Milli Eğitim tarafından görevlendirilen temizlik elemanlarının okulu temizlediği belirtilmiştir. Okulun içine girilebilmiş ancak sadece giriş katında gözlem yapılabilmektedir.

- Okul tuvaletleri ve depoları kolluk güçleri tarafından kullanılmış, çok pis ve dağınık bırakılmıştır.

- Depoda yiyecek atıkları, içeceklere ait çöpler, boş konserve kutuları, yerlere atılmış giysiler ve bir takım örtüler, bez parçaları ve boş bira kutuları görülmüştür.
- Okulun camlarının, içerden nişan almaya ve gözetlemeye uygun şekilde düzenlendiği belirlenmiştir.
- Okul içerisinde yine siper amaçlı kullanılan çuvallar görülmüştür.
- Okulda kolluk güçlerinin konakladığı düşünülen yatakların olduğu, üst üste atıldığı, pek çok kullanılmış giysinin dağınık şekilde bulunduğu da belirlenmiştir.

- Cizre İmam Hatip Lisesi Yurdu:

Yurt, eğitime başlanacağı söylenen tarihin bir gün öncesinde bile karargâh olarak kullanılmaya devam etmiştir. Yasak olduğu için girilememiştir.

- Kız ve Erkek Pansiyonları:

Pansiyonların da eğitime başlanacağı söylenen tarihin bir gün öncesinde bile karargâh olarak kullanılmaya devam ettiği görülmüştür. Yasak olduğu için girilememiştir.

YAFES MAHALLESİ

- Hacı Fattan Kadioğlu Çok Programlı Anadolu Lisesi:

Okul, yasaklar sırasında karargâh olarak kullanılmış ama ziyaret sırasında boşaltılmıştır. Ancak okulun eğitime hazır olmadığı ve açılmayacağı bilgisi okul bahçesinde bulunan kişiler tarafından verilmiştir.

CUDİ MAHALLESİ

- Ahmet El Ceziri İlkokulu:

Okulun karargâh olarak kullanıldığı bilgisi okul müdürü tarafından verilmiştir. Kolluk güçlerinin okulu boşaltmasına karşın, okul, eğitimin başladığı 7 Mart 2016 tarihinde açılmamıştır.

- Şehit Said Atak İlkokulu:

Okulun karargâh olarak kullanıldığı bilgisi verilmiştir. Okul, eğitimin başladığı gün açılmamıştır.

- Cizre Endüstri Meslek Lisesi:

Yasaklar süresince karargâh olarak kullanılmış ve okulun bundan sonra karakol olarak kullanılacağı bilgisi verilmiştir.

10.2 HASARLI OKULLAR

Eğitim-Sen temsilcisi, çatışmalarda pek çok okulun hasar gördüğünü söylemiştir. Buna ilişkin net bir bilginin olmadığını, okullara ilişkin hasar tespit ve onarım çalışmalarının MEB tarafından yapıldığını ancak okulların açılma tarihine yetişemeyeceğini, eğitimin bir gün sonra başlayacak olmasının duyurulmasına karşın aslında pek çok okulun hazır olmadığını, bu yüzden de okulların tamamının açılmayacağını belirtmiştir.

Cudi Mahallesi'nde bulunan İstiklal İlkokulu'na bomba isabet ettiği için okulun tamamen yandığı bilgisi verilmiştir. Yine aynı mahallede bulunan Fatih Okulu'nun da benzer şekilde yandığı veli görüşmesi sırasında dile getirilmiştir.

10.3 TELAFİ EĞİTİMLERİ

MEB Orta Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 19 Ocak 2016 tarihinde bir genelge yayımlanarak sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı yerlerde "eğitim-öğretimde kısmi aksamalar meydana geldiği, söz konusu yerleşim yerlerinde eğitime geçici sürelerle ara

Sokağa Çıkma Yasasının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

verildiği ve öğrencilerin okula devam edemedikleri bilinmektedir” denilerek telafi eğitimlerinin planlandığı bildirilmiştir. 8. ve 12. Sınıf çocuklarına yönelik hazırlanan telafi eğitim programları ara yıl tatilinde, çocukların çevre illere geçmesi şeklinde uygulanmıştır.

Telafi eğitimlerine ilişkin yapılan görüşmelerde Eğitim-Sen temsilcisi; Cizre’de öğrencilerin en fazla % 5’inin bu eğitime katıldığını, ara sınıflardaki çocuklara yönelik telafi eğitiminin olmadığını belirtmiştir.

Nur Mahallesinde yapılan bir görüşmede; 14 yaşındaki M., pek çok arkadaşının telafi eğitimine gitmediğini, ailelerinin izin vermediğini söylemiştir.

Veli görüşmesi sırasında bir anne; çocuğunu telafi eğitimine göndermek istediğini ancak bunun için kimlik gerektiğini, kimliklerini de hızlıca ayrıldıkları evlerinde bıraktıklarını, bu yüzden de çocuğunun telafi eğitimine katılmadığını bildirmiştir.

Aynı veli görüşmesinde bir baba ise;

“Kim onca şey olduktan sonra çocuğunu başka yere gönderir ki... Hem giden çocuklar ortada kaldılar. Komşumuzun çocuğu yurda gitmiş, üç gün boyunca kimse gelip ilgilenmemiş bile...”

şeklinde beyanda bulunmuştur.

10.4 KARAKOLA DÖNÜŞTÜRÜLEN OKULLAR

Yapılan görüşmelerde Cudi Mahallesinde bulunan iki okulun “güvenlik gerekçesiyle” karakola dönüştürüldüğü bilgisi edinilmiştir.

Karakola dönüştürülen İsmail Ebuli Ortaokulu Müdürü’nün verdiği bilgiye göre; okul yasaklar sırasında karargâh olarak kullanılmamasına rağmen boşaltılmış ve karakol olacağı söylenmiştir. Bu okula devam eden çocukların tamamı, merkezde bulunan Mümin Heybet Ortaokulu’na aktarılmıştır. İsmail Ebuli Ortaokulu’nda toplam 36 şube varken; taşınan okulda bazı şubelerin birleştirilmesi zorunlu olmuş ve şube sayısı 33’e inmiştir. Bu tarihten sonra Mümin Heybet Ortaokul’u sabah saatlerinde kendi öğrencilerine, öğleden sonraki saatlerde ise Cudi Mahallesinden taşınan İsmail Ebuli Ortaokulu öğrencilerine eğitim verecektir.

Çocukları Mümin Heybet Okulu’na taşınan velilerle yapılan toplu görüşmede, velilere bu konudaki bilginin bir gün önce telefonlarına gönderilen mesajla aktarıldığı belirtilmiştir.

Velilerin bu konuda tepkili olduğu gözlenmiştir. Velilerin bazı beyanları şöyledir:

“Eğitim mi daha önemli karakol mu daha önemli? Çocuklarımız bu okula gelmezler ki, çok uzak”

“Çocuklarımız bu okula gelmek için Nusaybin Caddesini geçmek zorundalar. Özellikle aksam nasıl geçecekler?”

“Mesela benim çocuğum 5 yıldır bu okula gidiyor. Alışmam ben, gitmeyeceğim diyor”.

Sokağa Çıkma Yaşamının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

"Bizim çocukların okulları yakılmamış, yıkılmamış. Yıkılsa neyse... Yasaklar sırasında da karakol olarak kullanılmamış. Şimdi niye karakol yapıyorlar ki?"

"Mahallemizde artık bir de karakol olacak. Çocuklarımız polis görünce korkuyor, nasıl olacak?"

"Bizim okul sağlam, aslında açılabilir, herhangi bir şeye ihtiyaç yok. Ama karakola dönüştürdüler"

"Çocuklarımız okullarını istiyor"

"Benim oğlum hiç şimdiye kadar bu tarafa gelmemiş. Bilmiyor... Nasıl gelecek? Ben getiremem ki onu? Servis koysalar para mı var?"

"Benim oğlum okulu taşırlarsa gitmem ben diyor.."

"Bütün bunlardan sonra kim gelmiş ki okula? Gelmemiş ki kaç öğrenci var bakın işte!"

"Komşum 'ben göndermeyeceğim, nasıl göndereyim ben o mahalleye çocuğumu' diyor..."

"Çocuklarımızın yaşam hakkı riskte... Yollarda ölebilirler. Bunu mu istiyorlar?"

"Hem o yolda özel harekât oluyor. O kadar korkmuş çocuk nasıl geçecek o yoldan, onların yanından"

"Zaten paramız yok. Nasıl her gün getirip götürüyüm".

İsmail Ebuli Ortaokulu'nun karakol olmasının ardından, yanında bulunan ilkokulun taşınmadığı ve karakol ile yan yana kalacağı bilgisi edinilmiştir. Bu durum da, veliler tarafından tepkiyle karşılanmaktadır.

Bir Veli:

"Bunlar küçük çocuklar... Karakolda her gün polislerle yan yana mı olacaklar? Onca şey yaşandı. Zaten tepkililer çocuklar, ya korkuyorlar ya kızıyorlar... Bu yapılan hiç vicdana sığar mı?"

şeklinde beyanda bulunmuştur.

Cudi Mahallesi'nde karakola dönüştürülen okul ise meslek lisesidir. Ancak o okulun öğrencilerinin ne olacağıyla, eğitimleriyle ilgili sürecin nasıl devam edeceğiyle ilgili herhangi bir bilgiye ne çocuklar ne de veliler sahip değiller. Bu konuda bir Veli:

"5 çocuğum var oraya giden. Ama kimse bizi arayıp bir bilgi vermedi. Bunlar çok ağır şeyler"

şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

İsmail Ebuli Ortaokulu'nun Okul Aile Birliği üyesi bir Veli bundan sonraki sürece ilişkin kendilerinin yapacaklarını şöyle ifade etmiştir:

"Önce gidip Milli Eğitime dilekçe vereceğiz ve karakolun iptalini isteyeceğiz. Olmazsa ücretsiz servis talep edeceğiz. O da olmazsa çocuklarımızı okula göndermeyeceğiz".

10.5 OKULA DEVAMLILIK

Mümin Heybet Okulunun öğrenci sayısı 1000'den fazla olduğu ancak okulların açıldığı ilk gün yani 7 Mart 2016 günü sadece 301 çocuğun okula geldiği bilgisi verilmiştir. İki şube şeklinde toplam 40 çocuğun olduğu anaokuluna ise hiçbir çocuğun gelmediği okulun öğretmeni tarafından ifade edilmiştir.

10.6 EĞİTİM DURUMUNA İLİŞKİN ÇOCUKLARIN GÖRÜŞLERİ

Yafes Mahallesinde yaşayan, Hacı Fattan Kadıoğlu Çok Programlı Anadolu Lisesi'ne devam eden bir grup çocukla görüşme yapılmıştır.

13 yaşındaki bir çocuğun beyanı şöyledir:

"Benim okulum karargah olarak kullanıldı. Askerler buradan havan topu attılar. Öğretmenlerimizi hiç göremedik. Burada sürekli sivil polisler dolaşiyor. Okulumuz artık karakol olacak."

Karargâh olarak kullanılan Cizre Fen Lisesi'nin bahçesinde 5-6 çocuktan 2'si görüşme yapmayı kabul etmiştir. 9 ve 10 yaşları arasındaki çocuklar; Konak Mahallesinde yaşadıklarını ve yasaklardan önce bu okula devam ettiklerini belirtmişlerdir. Olaylar başlamadan önce, bir hafta içinde okullarının boşaltıldığını söyleyen çocuklar, 3 aydır okula gitmediklerini ve eğitimlerinin yarıda kesildiğini ifade etmişlerdir.

Telafi eğitimleri hakkında görüşleri sorulduğunda; bu eğitimlerin sadece, 8. ve 12. sınıflara verildiğini, kendilerinin bu eğitimlere devam edemediklerini aktarmışlardır. Okullarının ne zaman açılacağına dair bir bilgilerinin olmadığını söyleyen çocuklar;

"Yasaklarda hiç sokağa çıkmadık, mahallelerden hiç haber alamadık. Merak ettik. Ölen çocukların olduğunu duyduk." demişlerdir.

Yasaklar kalktıktan sonra çocuklar okullarında oynamak istediklerini ancak okulda güvenlik sorumlusunun (çocuklar bu kişinin Cizre'li Mustafa adında birisi olduğunu özellikle belirtmişlerdir) buna izin vermediğini ve oyun oynamanın yasak olduğunu söylediğini belirtmişlerdir.

Çocuklar:

"Yine de biz gizli gizli okulun bahçesine giriyoruz. Top oynuyoruz. Güvenlikçi gelince kaçıyoruz" şeklinde konuşmuşlardır.

Aynı çocuklar yasaklar sırasında okullarına polislerin "kirpi"lerle geldiklerini söylemişlerdir. Çocuklar, sınıflarında 30 arkadaşlarının olduğunu ve bir an evvel okullarının açılmasını ve eğitimlerine devam etmek istediklerini ifade etmişlerdir.

Görüşme bittikten sonrada beyanda bulunmaya devam etmişler ve konuşmalarına şunları da eklemişlerdir:

"Polisler marketleri kırıp içerden çaldıkları dondurma ve şekerleri küçük çocuklara gösterip eğer 'Pis PKK' dersiniz size veririz' dediler. Biz de istedik. Ama bize hareket çektiler; dalga geçtiler"

11 SAĞLIK AÇISINDAN DURUM RAPORU

TTB ve SES üyeleri tarafından gerçekleştirilen ve ilçede bulunan Devlet Hastanesi, iki özel sağlık kurumu, sekiz Aile Sağlığı Merkezi, bir Toplum Sağlığı Merkezi, Verem Savaş Birimi ve Belediye Halk Sağlığı Merkezini içeren incelemede aşağıdaki tespitlere varılmıştır.

- Devlet Hastanesinin yataklı servisi olan 3. katın güvenlik güçleri tarafından kullanıldığı; 3. kata çıkışın yasak olduğuna dair yazıların asansör ve merdiven girişlerine asılı olduğu, hastane içinde güvenlik güçlerinin elinde silahlarla dolaştığı gözlenmiştir.
- Yasak boyunca hastanede sadece acil poliklinikte hizmet verildiği, hasta ve yaralıların ambulanslarla hastaneye geldiği ifade edilmiştir.
- Yasak başlamadan önce anonlarla duyurulduğundan yatan hastaların diğer illere sevk edildiği doğum kliniğinin ise yasak boyunca açık kaldığı; poliklinik ve servis hizmetlerinin verilemediği belirlenmiştir.
- Sağlık çalışanlarının yasak döneminde hastanede konakladığı, büyük bir kısmının evlerinin zarar gördüğü, kullanılamaz hale geldiği belirtilmiştir.
- İlçedeki iki özel sağlık merkezinin kullanılamaz hale geldiği, özellikle Özel Cizre Tıp Merkezinin binasının tümünün tahrip olduğu, tıbbi malzemelerin tamamen parçalandığı, kullanılamaz hale gelmiştir.
- Cizre Belediyesi'ne ait ilçenin iç taraflarında bulunan Bişeng Halk Sağlığı Merkezinin yasak boyunca hizmet verememiştir.
- Cizre ilçesinde bulunan toplam sekiz adet Aile Sağlığı Merkezinin sokağa çıkma yasağının başladığı 14 Aralık 2015 tarihi itibarıyla çatışmaların yoğunlaşması nedeniyle kapandığı, özellikle Cudi ve Nur mahallelerinde bulunan ASM'ler tahrip olmuş, kullanılamaz hale geldiği, hasta kayıtlarının olduğu bilgisayarların ağır hasarlı ve bir kısmının kayıp olduğu ifade edilmiştir.
- İlçede bulunan eczanelerin bir kısmının, özellikle Nur ve Sur mahallelerinde bulunanlar, ciddi zarar görmüştür.

Türk Tabipleri Birliği ve SES üyeleri tarafından gerçekleştirilen gözlemler ayrı bir rapor haline getirilmiştir. Bu rapora erişmek için: <http://www.ttb.org.tr/index.php/Haberler/cizre-6031.html>

12 AFET BÖLGESİ İLANI/TOPLU KAMULAŞTIRMA

Heyet'in Cizre'de bulunduğu 6 Mart 2016 tarihinde Şırnak ili; Silopi ilçesinde 8 mahallenin riskli ilan edilmesine ilişkin bir Bakanlar Kurulu kararı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Şırnak İli, Silopi İlçesi, Barbaros, Başak, Cudi, Karşıyaka, Şehit Harun Boy, Nuh, Yenişehir ve Yeşiltepe mahalleleri içerisinde bulunan ve ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanın riskli alan ilan edilmesi; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 16/2/2016 tarihli ve 1526 sayılı yazısı üzerine, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 16/2/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Bakanlar Kurulunun kararında sözü edilen kanun, 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun olup 16 Mayıs 2012 tarihinde yayınlanmıştır. Kanunun Amaç ile ilgili 1. Maddesinde "afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek" yer almaktadır. Kanun, çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve TOKİ eliyle mekanın dönüştürülmesini, gerektiğinde kamulaştırmasını öngörmektedir. Bu raporun yazımı sürecinde Sokağa Çıkma Yasağı kaldırılan Diyarbakır'ın Sur İlçesinde ve Şırnak'ın Silopi İlçesinde Bakanlar

Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Cizre: Gözlem Raporu-Mart 2016

Kurulu'nun acil kamulaştırma kararları 25 Mart 2016 tarihli Resmi Gazetede yayınlandı. Benzeri bir kararın Cizre için alınması da muhtemel görünmektedir.

13 GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal mutabakatın sağlanmadığı, yasal düzenlemelerin ve güvencelerin var olmadığı durumlarda adaletin gerçekleşmesi olanaksızdır. Süreçte; ulusal ve/veya uluslararası hukukun çiğnendiği, ağır insan hakları ve insancıl hukuk ihlallerinin yaşandığı, kanıtların kaybedildiği ve zaman sınırlaması bulunan durumlarda dahi araştırma ve incelemenin temel kuralları, uygulamaları ve bilimsel yöntemlerinden vazgeçilmemesi ilkesine riayet edilmemiştir.

Sokağa çıkma yasağı vasıtasıyla, dış dünya ile olan ilişkisi kesilen alanlarda her bir ölümün nasıl gerçekleştiğini ortaya çıkarmak, öldürücü gücü kullanmanın "son çare" olup olmadığını tespit etmek ve sorumluları tayin etmek için etkili ve bağımsız bir soruşturma yürütülmesi gerekmektedir.

İnsan hakları ihlalleri, işkence, siyasi cinayetler gibi ölümlerle ilgili kuşku olan durumlarda incelemelerin tümüyle objektif, bilimsel, uzmanların ve tarafların katılımına açık bir biçimde yürütülmesi esastır. Bu tür iddiaların varlığında ölümün araştırılması için izlenecek yol BM'in temel bir belgesi olan "Minnesota Otopsi Protokolü"ne göre yürütülmesi zorunludur. Türkiye'deki mevzuat ve uygulamalar da ölümle ilgili araştırmalar ve incelemelerin "Minnesota Otopsi Protokolü"ne göre yürütülmesini gerektirmektedir. Ancak Cizre'de sokağa çıkma yasakları ile başlayan dönem ve sonrasında "Minnesota Otopsi Protokolü"ne uyulmadığı ve bu konudaki başvuruların cevapsız kaldığı bilinmektedir.

Ayrıca AİHM'nin Jordan kararında² vurguladığı temel çerçeve olan "...soruşturma makamları resen harekete geçmeli, bağımsız soruşturmacı olmalı, olayla ilgili tüm belge, bilgi, mektup, raporlar usulüne uygun toplanmalı, hemen harekete geçilmeli ve makul bir hızla soruşturma ilerlemeli, bu süreç soruşturma ve kovuşturma süreci olarak kamusal denetime açık olmalı..." ilkelerinin uygulanmadığı gözlenmiştir.

Toplumlar yaşanan travmalar sonrasında; adalet duygusunu güçlendirecek, yaraların sarılmasını ve onarımını sağlayacak, samimi ve sahici adımlara ve duygulara ihtiyaç duyarlar. Toplumun, yaşanan olaylar sonrasında hakikati ortaya çıkartacak, suçu ve suçluları cezalandıracak, adalet duygusunu tatmin edecek mekanizmalara ihtiyacı vardır. Adalet duygusunu güçlendiren; yalnızca yargı süreçleri değil, süreçte yaşananlar, kurulan ve kullanılan dil, yaşanan travmaların ve acının farkındalık, samimiyet, sahicilik ve de en önemlisi hakikate ulaşma çabasının varlığıdır. Hakikatlerin ortaya çıkması, adaletin tesisi ve mağdur yakınlarının manevi tatmini, toplumun yeniden bir araya gelmesini ve toplumsal yaşamın yeniden inşa edilmesini mümkün kılar. Devletin etkin bir soruşturma ve araştırma yapabilmesinin ön koşulu ölen/öldürülen kişilerin yakınlarını ve bağımsız uzmanları da sürece dahil etmesidir. Onarım süreci bilimsel, objektif, bağımsız uzmanların katılımına ve denetimine açık araştırma ve incelemelerle başlar.

Bu gözlem raporuna konu olan mahalleler ve bodrumların bağımsız ve etkili soruşturma ilkeleri yerine getirilene kadar olay yeri olarak muhafaza altına alınması gerçeğin ortaya çıkarılması açısından elzemdir. Afet bölgesi ilanları ve hızlı kamulaştırma işlemleri delillerin ortadan kaldırılmasına ve hakikatlerin gizlenmesine, telafisi mümkün olmayacak yeni ihlallere yol açabilecektir.

² AİHM: Jordan/Birleşik Krallık Kararı (Başvuru no: 24746/94; Karar: 4.5.2001), para (102-109)
[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Jordan"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-59450"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)